

לעומקו של מקרא

דברי עומק
בכרשת השבוע ובמועדים

חיי שרה
ה'תשפ"ה

לעומקו של מקרא חיי שרה

שמסרה ל"ח שנים מחייה בעבור הולדת יצחק, באמרה חמסי עליך וגו' (כמובא בלעומקו של מקרא פרשת לך לך טז, ה' ע"ש). **ואשר על כן** שמסרה חייה על יצחק, **נאמר שני** שנה, **עד** שנולד יצחק, **ומשעה** שנולד עד העקידה.

ועוד על דרך הדרש והרמז, נאמר כפי שמובא **במדרש** אסתר רבה, כי אסתר היא בתה של שרה, **תבוא אסתר בתה של שרה** [שחזרה שבע ופעורים ומאה שנה, ותמלך על שבע ופעורים ומאה מדינה], **ובאסתר** נאמר **ותתקלחל המלכה מאד**. וכן נאמר לגבי שרה **ותתקלחל**. חלקהו לשתי מלים. **ותתקלחל - חל**. שבעקידה **התחילה** את חסרון ל"ח חייה, בעבור יצחק.

וכשם שמסר יצחק עצמו לעקידה בעבור אברהם, **כן מסרה שרה עצמה בעבור יצחק**, וכן **מסרה עצמה אסתר בעבור העם**.

ועל דרך הצח, זה שאמרה אסתר פעמים וכאשר **אבדתי אבדתי**, (אסתר ד, טז) פעם אחת בעבור שרה, ופעם

ויהיו חיי שרה מאה שנה ופעורים שנה ושבע שנים שני חיי שרה: (כג, א')

יש להבין מה הוא שהוסיף הכתוב ואמר **שני חיי שרה**, והרי כבר נאמר **מאה שנה ופעורים שנה ושבע שנים**. וכן מדוע תוטעם התיבה **שני** בטפחא, שהוא כעין הפסקה קלה, והרי לפנייה מוטעמת התיבה **שנים** באתנחתא, שהיא הפסקה גדולה. והרי כאן הפסקה לאחר הפסקה, **שנים שני**.

ולפשוטו של מקרא פירש"י כלן שוין לטובה.

ולעומקו של מקרא יש לומר, על דרך אין המקרא יוצא מידי פשוטו, שהתיבה **שני** היא בהוראה של **שנים**. ללמד שחיי שרה נחלקו ל**שנים**. חלק אחד של חייה **עד שנולד יצחק** וחלק שני של חייה **מהולדת יצחק**, לראותו ממשך דרך ה'. שהרי לשם כך היו **שני חייה**. ולכן מששמעה שמסר עצמו לעקידה פרחה נשמתה, שבזה הגיעה לתכלית חייה.

ועוד על דרך הדרש כמובא במדרש רבה [מה] פר' לך לך,

לעומקו של מקרא חיי שרה

ואכן, **בסדר הדורות** מובא שמרוב צערה הצדיקה עליה שרה את הדין, כי אברהם כל מה שעושה על פי ה' הוא עושה. **ורק כשנודע לה**, שאכן לא נשחט יצחק רק אז פרחה נשמתה **מרב שמחה**.

וכשם שגמלה שרה חסד עם אברהם ויצחק, כן גמלה **אסתר** חסד עם **עמֶה**. ובזה השלימה רצון **זְקֻנָתָה**, שהיתה מוכנה להמיס [למנוע, כדברי המדרש] עצמה על **בנה**.

וַיִּקֶם הַשָּׁדָה וְהַמַּעֲרָה אֲשֶׁר-בּוֹ לְאַבְרָהָם לְאַחֲזַת-קָבֵר מֵאֵת בְּנֵי-חֵת.
[כג,כ']

לְאַחֲזַת-קָבֵר היינו דכתיב **וְאַחֲרֵי-כֵן יֵצֵא אֲחִיו וַיִּדּוּ אֶחְזַת בְּעֵקֶב עֵשָׂו וַיִּקְרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב וגו'**, שכבר מלידה טען יעקב על זכותו במערת המכפלה, כפי שהוריש לו אביו מאברהם.

אחת בעבורה. ולכן נאמר **וַתִּתְחַלְחַל**, פְּעָמִים ל"ח. והוא ר"ת למסור חייה.

ובשרה פעלו שני כוחות, הרגש והשכל. ומכיון שהרגש הוא הכח השולט בה, [כמבואר בפרשת לך לך] **מכה הרגש** של שרה כמעט שפרחה נשמתה בשמעה כי נלקח יצחק לעקידה. **ובכח השכל** הבא מאברהם, שמחה כי אברהם עושה מצות השם נאמנה. ולא תעמוד בדרכו למנוע.

וזה שהתנבא ירמיהו **שְׁרָתִי בַמְּדִינֹת הַיְתֵה לְמָס (איכה א,א')**. ועל דרך הדרש, מאי למס, כפי שדרשו בגמרא כתובות (צו). **לְמָס מְרַעְהוּ חֶסֶד** (איוב ו,יד) ופירש רש"י בכתובות שם, **הממיס [המונע]** עצמו מרעהו, **ממיס** ממנו חסדים.

ולכן, על דרך זו, לא מנעה שרה מלמסור עצמה למיתה בעבור יצחק. כדי לא למנוע עקידתו, וכדי לא למנוע מאברהם חסדיו לפני המקום. כי אברהם הוא עמוד החסד. וכל אשר עושה, חסד הוא עושה עם קונו ועם דורותיו אחריו.

לעומקו של מקרא חיי שרה

ויש ליתן טעם בזה, ניחא שיבכה אברהם, ומה ענין יש בזה שיבכו בני חת. אלא, אברהם נביא היה, וראה בעיני רוחו כי פרט לשרה עוד שתי אמהות תקברנה במערת המכפלה, רבקה ולאה. את לאה יספיד יעקב, אך לרבקה לא יהיו סופדים. שהרי יצחק יהיו עיניו כהות, יעקב עדיין לא ישוב מפדן ארם, ועשו שונא לרבקה על שאוהבת את יעקב, ובני חת הם יהיו אלו שיתעסקו בקבורתה של רבקה, ויספדו ויבכו לה. (וכן בפירוש הרמב"ן בפרשת וישלח לה, ח', שבני חת הם שהתעסקו בקבורתה).

ואשר על כן כלל אברהם גם את רבקה בהספדו ובבכיתו את שרה, שנאמר וַיבֹא אַבְרָהָם לְסֶפֶד לְשָׂרָה וְלִבְכָתָהּ. וכך יהיה ערך הדברים:

לְסֶפֶד לְשָׂרָה, וְלִבְכָתָהּ - לְרִבְקָה.
שְׁכָלֵל בַּהֲסַפְדוֹ וּבְכִייתוֹ גַּם אֶת רִבְקָה.

ועל דרך הצח: מדוע נכתבה כ' קטנה במילה וְלִבְכָתָהּ.

שהרי לְבְכָתָהּ בגימטרי' ללא הכ' הקטנה, עולה תל"ז, והמילה לרבקה בגימטרי' עולה של"ז,

דרשת לְסֶפֶד לְשָׂרָה וְלִבְכָתָהּ

וַיבֹא אַבְרָהָם לְסֶפֶד לְשָׂרָה
וְלִבְכָתָהּ (כד, ב')

יש לעיין, מדוע יחלק הכתוב בין לְסֶפֶד ובין וְלִבְכָתָהּ, לְסֶפֶד לְשָׂרָה וְלִבְכָתָהּ. שהיה לו לומר לְסֶפֶד ולבכות לשרה.

ועוד יש ליתן טעם מדוע וְלִבְכָתָהּ נכתב ב- כ' קטנה. וְלִבְכָתָהּ.

לפשוטו של מקרא יש לומר כפי שאמר רב ששת (ברכות ו' עמ"ב) אַגְרָא דְהַסְפָּדָא - דְלוּיִי. כלומר: השכר שמקבלים עבור ההספד הוא דְלוּיִי וכפירוש רש"י שם להרים קול בלשון נהי ועגמת נפש שיבכו השומעים. ופירש דלויי מלשון להרים [קול].

ולעומקו של מקרא יש עוד לפרש בזה דְלוּיִי מלשון דלי, שדולה מעיני השומעים את דמעותיהם. ולפי כך יהיה פירוש וְלִבְכָתָהּ שישמעו בני חת ויבכו גם הם.

לעומקו של מקרא חיי שרה

וייש לשאול, וכי מה ליעקב ברגעים הקדושים של יציאת הנשמה להזכיר את בְּנֵי-קַת.

אלא כאן שילם יעקב לבני חת טובה תחת טובה על אשר התעסקו בקבורת אמו רבקה.

שהרי לא היה בקבורתה, כנ"ל, כי היה בדרך חזרה מפדן ארם, ויצחק אביו פָּכְדוּ עֵינָיו, ועָשׂוּ שׁוּנָא לרבקה, לכן בני חת התעסקו בקבורתה. (וכפירוש הרמב"ן כדלעיל). לכן מילותיו האחרונות [לאחר שצויה את בני וברכם] היו: **מֵאַת בְּנֵי-קַת.**

וכל זאת ראה אברהם בעיני רוחו בנבואה ולכן נרמז בהספדו ובכייטו על שרה גם הספד ובכיה על רבקה. שנאמר ויבא אברהם לספד לשרה ולבפּתָה. לספד לשרה, ולבפּתָה - לרבקה.

ועוד יש לומר, כנ"ל, שבהספדו לשרה גרם אברהם לבני חת שייבכו גם הם, וכמאמר הגמרא [ברכות ו:]: **אֲגָרָא דְהַסְפְּדָא - דְלִינִי.** והעלה דמעותיהם

כ"ף בגימטריה עולה ק', [עם אות המילוי ף] והכ"ף הקטנה באה לומר לך להחסיר ק' מתל"ז והרי של"ז.

כלומר: הורד את הכ"ף מ לבפּתָה ותקבל לרבקה. וכן ללא הכ"ף תקבל: ולבּתָה. שרבקה כלתה נחשבת לבתה. וכאמרו ויבא אברהם לבכות לשרה ולבתה, רבקה. והוא הרמז למה שנאמר לעיל שבא אברהם לספד לשרה, ולבפּתָה - לרבקה.

ועוד בעניין זה יובן בפרשת ויחי מדוע מילותיו האחרונות של יעקב בטרם יגוע היו **מֵאַת בְּנֵי-קַת** (בראשית מט, כט-לג):

וַיֵּצֵא אוֹתָם וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם אֲנִי נֹאֲסָף אֶל-עַמִּי קָבְרוּ אֹתִי אֶל-אֲבֹתַי אֶל-הַמְעָרָה אֲשֶׁר בְּשֵׂזְעָה עֶפְרוֹן הַחֲתָמִי: בַּמְעָרָה אֲשֶׁר בְּשֵׂזְעָה הַמְּכַפְלָה אֲשֶׁר עַל-פְּנֵי-מִקְרָא בְּאַרְצֵי פְּגַעַן אֲשֶׁר קָנָה אֲבֹתָהֶם אֶת-הַשְּׂדֵה מֵאַת עֶפְרוֹן הַחֲתָמִי וְגו' מֵאַת בְּנֵי-קַת: וַיִּגַּל יַעֲקֹב לְצִנְתָּא אֶת-בְּנָיו וַיֹּאסֶף רִגְלָיו אֶל-הַמַּטָּה וַיִּגְוַע וַיֹּאסֶף אֶל-עַמּוּיו:

לעומקו של מקרא חיי שרה

ועוד על דרך הצח, כנ"ל - ראתה שרה בקרבה גם את רבקה. שהן אותן אותיות, ותצחק בקרבה, שמחה שרבקה תהיה ליצחק.

וְעֲלִיָּהּ אמר שלמה המלך אשת חיל מי ימצא וגו' זְמִמָּה שְׂדָה וְתַקְתָּהּוּ (משלי לא טז), ומובא במדרש תנחומא: זְמִמָּה וְנִטְלָה שְׂדָה הַמִּכְפְּלָה וְשָׁם נִקְבְּרָה.

שזממה ליקח את שדה מערת המכפלה ולהקבר בו, שעל ידי זה יהיה מנת חלקה עם אברהם ויצחק בנה, שנאמר בו ויצא יצחק לשוח בשדה. ועל כן זכתה לעולם הבריאה.

ועוד על דרך הצח הרמז והסוד, שם השם השולט בעולם הבריאה הוא עולם הנשמות, הוא יו"ד ה"י וא"ו ה"י, הנקרא גם שם ס"ג שהוא הגימטריה של שם זה. והוא נרמז במילה וְלִבְפֶתַח. שכן הם אותו חשבון גימטריה. כיצד:

יו"ד מהשם הנ"ל עם המילוי, בגימטריה כ', והיא כנגד כ' שבמילה וְלִבְפֶתַח.

למען יזכרו בבא העת להספיד גם לרבקה ולבכתה.

ועל דרך הרמז והסוד, וכמובא באוהב ישראל מאפטא, שרה היא כנגד עולם הבריאה ונקראת נשמת העולמות.

וְהַיְיָ בָּהּ, במה זכתה שרה להיות נשמת העולמות בעולם הבריאה.

ויש לומר, שהספדו של אברהם ובכיותו העלו אותה לדרגת נשמת העולמות, לדרגת עולם הבריאה. ולשרה יאה לזפות לעולם הבריאה על אשר ראתה בקרבה את מעשה הבריאה של הקב"ה שהפכה מעקרה לאם הבנים שמחה.

וכמובא בלעומקו של מקרא פרשת וירא ותצחק שְׂרָה בְּקַרְבָּה. על מה צחקה על עסקי קרבה.

וכתרגום אונקלוס מְעוּזָה, על עסקי מעיה. שכל זמן שבקרב מעיה מתגלה ההתחדשות האלקית מתקיים בה מבשרי אֶחָזָה אֱלוֹהֵי.

לעומקו של מקרא חיי שרה

שגם בתה היתה בכלל ההספד והבכי. לפי שנאמר וה' ברך את אברהם בכל, חד אמר בן, כי בכל גימטריה בן, וחד אמר בת היתה לו לאברהם ובכל שמה. [והיא בתו משרה כמוכח מתוספות בבא בתרא דף קמא. ד"ה בת]. והיא נפטרה בעת פטירת שרה. ויבא אברהם לספוד לשרה ולקבץ לה אתה. ולכן כתיב כ' קטנה.

ולעומקו של מקרא יאמר
שבהספדו לשרה רמז אברהם לרבקה,
כמובא לקמן, ובהערה במקום הנרמז.

וכמובא במדרש תנחומא

הספדו של אברהם לשרה:

התחיל אברהם לקבוע עליה ולומר,
אשת חיל מי ימצא. בטח בה לב
בעלה אימתי? בשעה שאמר לה:
אמרי נא אחתי את.

גמלתהו טוב ולא רע פל מי חיינה.
דרשה צמר ופשתים, בין יצחק
לישמעאל, שאמרה, גרש האמה הזאת
את בנה.

היתה כאניות סוחר, נתקח האשה בית
פרעה, נעוד, וישלח אבימלך.

ה"י, פעמים מהשם הנ"ל, עם המילוי,
בגימטריה ל', הם כנגד ל' שבמילה
לקבץ.

וא"ו מהשם הנ"ל, עם המילוי,
בגימטריה י"ג, הם כנגד אותיות
ובת"ה הנותרות מהמילה ולקבץ.
שכן אותיות ובת"ה גם יעלו לחשבון
י"ג, בגימטריה קטנה.

כיצד: המפיק באות ה שבמילה
ולקבץ. מכפיל אותה בשניים והם
כנגד 10, ובגימטריה קטנה 1.

נותרו אותיות ובת מהמילה ולקבץ.
והם עולים לחשבון י"ב בגימטריה
קטנה (ו-6, ב-2, ת-4) יחד עם המספר
1 העולה מהמפיק ה הנ"ל, הרי י"ג.
והוא כנגד וא"ו עם המילוי שבשם
השם של הבריא.

הרי שנרמז באלין מליא, שעל ידי
ולקבץ שעשה אברהם, העלה אותה
לדרגת עולם הבריאה בו שולט השם
הק' ס"ג שהוא גימטריה של יו"ד
ה"י וא"ו ה"י.

ועוד על דרך הצנח: חלק את
ולקבץ לשתי מלים: כל-ובתה. שגם

לעומקו של מקרא חיי שרה

מרבדים עשיתה לה, אלו בגדי קהנה.
מפרי כפיה נטעה כרם, זה ישראל,
שנאמר: כי כרם ה' צבאות בית
ישראל.

נודע בשערים בעלה, כשבקש מבני
חת תנו לי אחזת קבר.

סדין עשיתה, זו המילה, שנאמר: סוד
ה' ליראיו.

עוז והדר לבושה, אלו ענני כבוד
שקיו מקיפין את האהל שלה. *
* כאן רמז גם לרבקה שנאמר בה ותתפס,
והיו ענני כבוד של שרה על אהל רבקה.

פיה פתחה בתכמה, אימתי? בשעה
שאמרה לו: בא נא אל שפחתי. *
* כאן רמז גם לרבקה שאמרה ליעקב שמע
בקולי ולך קח לי.

צופיה הליכות ביתה, שבכל יום היתה
מצפה אימתי יחזרו המלאכים שבשורה
שוב אשוב אליך.

ולחם עצלות לא תאכל *

* כאן רמז גם לרבקה שהיתה ברכה שרויה
בעיסה, כבימיה של שרה.

קמו בנייה ונאשרוה, ותאמר מי מלל
לאברהם. *

ותקם בעוד לילה, אימתי? וישפם
אברהם בבקר.

זממה שדה ותקחהו, זממה ונטלה
שדה המכפלה ושם נקברה, שנאמר:
ואתרי כן קבר אברהם את שרה.

הגרה בעוז מתניה, אימתי? כשבאו
המלאכים, שנאמר: וימהר אברהם
האהלה אל שרה וגו'.

טעמה פי טוב סתרה, כשבאו עליהם
המלאכים, דכתיב: ויחלק עליהם לילה.

לא יכבה בלילה נרה *

* כאן רמז גם לרבקה שהיה נר של שרה
דולק באהל רבקה.

נדיה שלחה בפישור, שהיתה נותנת
מאכל לעוברים ושבים.

כפה פרשה לעני, שהיתה נותנת
צדקות ומלבשת ערמים.

לא תירא לביתה משלג, מגיהנם.
למה? כי כל ביתה לבש שנים, שנים,
שבת ומילה.

לעומקו של מקרא חיי שרה

ומובא בזוה"ק קכ"א במדרש הנעלם, שתרמוז הפרשה לגוף ונשמה. שרה היא הגוף ואברהם היא הנשמה, והגוף ללא נשמה הרי הוא כמת, ועל ידי הגוף הנשמה מתעלית ונכספת אל קונה, הדא הוא דכתיב **וַיִּקְרָם אַבְרָהָם מֵעַל פְּנֵי מֵתָו**.

ולהשלים למדרש הנעלם הנ"ל, יש לומר **לעומקו של מקרא**, שלכן נקרא בעל השדה **עפרון בן צחר**.

עפרון הוא הגוף **שְׁמֵעֶפֶר** יסודו, **והנשמה** היא המאירה בגוף, **צחורה** ונקיה, ולכן נקרא **עפרון בן צחר**. והאות ח' והאות ה' מתחלפות הן, וקרי ביה צַהֲרָה. כמה דאת אמרת **צַהֲרָה** | **תַעֲשֶׂה לְתַבָּה**. שהתבה היא הגוף והנשמה היא הצהר ומאירה כאבן טובה.

כן אברהם כנגד **הנשמה** המאירה **בְּשָׂרָה**, היא **בְּשָׂרָה של הנשמה**, ובהיותה מוטמנת במערת המכפלה, הנשמה שבה עולה בעילוי כפול ומכופל לפני קונה ומבקשת על בנה. הדא הוא דכתיב **וַיִּקְרָם אַבְרָהָם מֵעַל פְּנֵי מֵתָו**. שהנשמה עולה מעלה מעלה **מֵעַל פְּנֵי מֵתָו**.

* כאן רמז גם לרבקה שילדה את יעקב אשר נולדו לו י"ב שבטים.
רבות פנות עשו חיל, אלו האמות.

ואת עלית על כלנה, שְׁנֵאמַר: הביטו אל אברהם אביכם ואל שרה תחוללכם (ישעיה נא, ב).

תנו לה מפרי ידיתה, שְׁנֵאמַר: ויהיו חיי שרה.

ויהלולה בשערים מעשיה *

* כאן רמז גם לרבקה שילדה את יעקב אשר בו נאמר וזה שער השמים.

ואשר על כל הנ"ל, נאמר:
ויבא אברהם לספד לשרה, ולבנתה.
לספד לשרה, ולבנתה - לרבקה. וכן
שהיה בוכה גם על בתה, כנ"ל.

~~~~~

וַיִּקְרָם אַבְרָהָם מֵעַל פְּנֵי מֵתָו (כג, ג')

יש ליתן טעם מה רצה הכתוב לומר בזה. שיכול היה הכתוב לומר לכאורה **וַיִּדְבֹּר אברהם אל-בני-חת לאמר**, מבלי להקדים ולומר **וַיִּקְרָם אַבְרָהָם מֵעַל פְּנֵי מֵתָו**. ומה תלמוד לומר **וַיִּקְרָם אַבְרָהָם מֵעַל פְּנֵי מֵתָו**.

לעומקו של מקרא חיי שרה

בעולמות למען הורדת השפע לזה העולם, ודוד המלך מבקש מהקב"ה שלא יקלא את רחמיו ולא יעצרום ולא ימנעם אלא יתן להם להתפשט ברוב עוז ושלום.

וכן יאמר לגבי באברהם, שרצונו לקבור את מתו במערת המכפלה היה כה עז, כגשמים המבקשים לירד ברב שפע לעולם, וכרחמים המרוכים אשר ביד הקב"ה לבדו ליתן להם להתפשט בעולם.

ומעתה יש לשאול, מאחר וקלא יקלה פירושו לא יקלא, מדוע תכתוב התורה לא יקלה באות ה"א ולא באות אל"ף.

ועל דרך הרמז תרמוז האות ה"א על שם ה', לומר לך בלתי לה' לבדו וכשם שבידי השם לא לכלוא הגשם ולא לכלוא רחמיו, כן בידי ה' לבדו להועיד את מערת המכפלה לאברהם. ולכן נאמר איש ממנו, שלפשוטו הכוונה איש מאתנו, אך לעומקו של מקרא יש לדרוש ממנו - מהקב"ה. וכאומר: איש לא יקלה ואיש לא יקלא בלתי ממנו, מהקב"ה. ומכיון שנשיא אלקים אתה, הרי שלך

ועל דרך הצח ירמוז הפסוק לנשמה שמרחפת כטפה מעל פני הגוף, עד הקבורה, כמובא בספרים הק', ומכאן ואילך מתחילה לעלות. ולכן מוטעמת המלה מעל בטיפחא, שהנשמה מרחפת מעל, כטפה.

ויענו בני-תת את-אברהם לאמר לו: שמענו | אדני נשיא אלהים אתה בתוכנו במבחר קברינו קבר את-מתך איש ממנו את-קברו לא-יקלה ממך מקבר מתך: (כג, ה-ו')

לא יקלה, פירש"י לפשוטו של מקרא לא ימנע. כמו אתה ה' לא תקלא רחמיך ממני (תהלים מ, יב.), וכמו ניקלא הגשם מן-השמים (בראשית ה, ב.).

ולעומקו של מקרא, בשימת לב לדוגמאותיו של רש"י, יש לומר לתפארת פירושו, שהשמים היו טעונים ומלאים והקב"ה פלא אותם בעל כרחם ומנע מהם מלרדת, כדכתיב בפרשת קריאת שמע "ועצר". וכמו כן ברחמי שמים, הרחמים מרובים עד אין ערוך, ומתפשטים

לעומקו של מקרא חיי שרה

יעקב ליוסף "לכה ואשלחך אליהם". ששלח עמו את מלאך הרחמים הנקרא "לכה". והוא מע"ב שמות היוצאים מד' הפסוקים של ויסע ויבא ויט בפרשת שלח י"ד, יט-כא'.

וכמבואר, שיש בו במלאך "כלה" תגבורת הדין ותגבורת הרחמים. לעפרון בן צוחר יהיה בו תגבורת הדין, לקיים שליחותו כמלאך הנקרא "כלה", ובזה יכלה רשותו של עפרון במערה. וכן יהיה בו תגבורת החסד, בשם הרחמים "לכה", שלא יכלה רשותו של אברהם ממערת המכפלה, ובזה יקיים "לכה" שליחותו ליתן את מערת המכפלה לאברהם לאחזות עולם.

וכן מביא ה"אוהב ישראל" מאפטא שכל ע"ב שמות היוצאים מ-ג' פסוקים של "ויסע ויבא ויט" שבפרשת בשלח [י"ד יט-כא'], נקראים ישר והפוך, והם מלאכי חסד ורחמים לישראל, ומכאן שיש בהם תגבורת הדינים לכל המונע חסד מישראל.

המערה, ועל פְּרָחֶם הודו לו כי מה' יצא הדבר.

ועוד הקתיב הכתוב, אִישׁ מִמֶּנּוּ אֶת-קִבְרוֹ לֹא יִכְלֶה ועל דרך סרסוה ודרשהו: אִישׁ אֶת-קִבְרוֹ לֹא יִכְלֶה מִמֶּנּוּ, וכאומרם, אפילו את קברותינו שלנו אשר הועדנו לנו, ניתן לך.

ועל דרך הצה, לתפארת פירושו של רש"י, יש לומר שבדין החליף את האות ה"א עם האות אל"ף, לומר לֹא יִכְלֶה במקום לֹא יִכְלֶה. שכן זו דרכה של האות ה' להיקרא ה"א. שתוכל האל"ף תמיד לבא במקום ה"א.

ועוד על דרך הצה, ובשימת לב השָׁרֵשׁ של יִכְלֶה בה"א הוא כלה. מלשון כליה וסוף. ובאומרו לֹא-יִכְלֶה, בזה רמז הכתוב שאין כליה וסוף למערת המכפלה, והיא קניין נצחי ביד אברהם לדורותיו.

ועוד על דרך הסוד, באומרו אִישׁ מִמֶּנּוּ אֶת-קִבְרוֹ לֹא-יִכְלֶה מִמֶּנּוּ מִקְבְּרֵי מִתְדָה, רמז הכתוב למלאך הרחמים ששמו "כלה" ובהיפוך אותיות נקרא גם "לכה". כמוזכר לעיל בעניין סדם ובנות לוט, באמור הבכירה לכה ונשקה את אבינו יין. וכפי שמוזכר בפרשת וישב באמור

לעומקו של מקרא חיי שרה

ואחוזת הקבר, אשר מחברת בין הגוף המוטמן באדמה ובין הנשמה העולה מעלה מעלה, אותה מבקש אברהם בחברון. המחברת שמים וארץ.

ואשר על כן נקראת חברון קרית הארבע. שמלבד היותה מקום מנוחת כבוד לארבעה זוגות, הרי היא כסולם לחמשת חלקי הנשמה. ונקראת קרית הארבע על שם ארבעה חלקי הנשמה, נפש רוח נשמה, ונשמה לנשמה הנקראת "חיה", שהיא על שם העתיד שעתידיה בתחיית המתים לדשן העצמות בקבר ולהחיותן בתחיית המתים, המקושרים לחלק החמישי העליון של חלקי הנפש הנקראת "יחידה", והנמצאת תחת כסא הכבוד, שהיא מקור החיות של כל חלקיה. ואשר על כן נקראת המערה מערת המכפלה, שמעוררת את הארבע חלקים להיות נכפלים עד הגיעם לכסא הכבוד שם היחידה החמישית, המתיחדת עם בוראה. וסימנך: נר"ן ח"י. נפש רוח נשמה חיה יחידה. וממנה מתחבר המקום השמימי ביותר עם המקום הארצי ביותר, עם הגוף המונח וטמון בעפר. ואשר על כן מערת המכפלה המובילה לשערי גן עדן, אותה חמדו אברהם ושרה, וזה

ויקם אברהם וישתחו לעם הארץ
לבני-חַת (כגז')

על דרך הפשט השתחוה אברהם אבינו כמה פעמים, להודות לעם הארץ שבאו להספד, ומהם החשובים שבעיר, ויש אומרים אף לחשובים שבאומות העולם כגון שם ועבר ואבילך וענר ואשכול וממרא שבאו לחלוק כבוד לשרה, [כמובא בסדר הדורות], וכן השתחוה לבני חת שמהם בקש את חלקת הקבר של עפרון.

ולעומקו של מקרא יש ליתן טעם להשתחויות כפולות אלו של אברהם שקראוהו נשיא אלקים, ולשמותיהם של עפרון, עם הארץ ובני חַת.

ועל דרך הרמז והצח, יש לומר שכולם מורים על ארציות וגשמיות, כגון עפרון שהוא לשון עפר, עם הארץ המחוברים לארציות, ובני חת שעשויים ללא חת ומפילים חַתָּם על יושבי הארץ. והם כולם כנגד אברהם הרוחני והשמימי שבגיניו נבראו שמים וארץ, שנאמר בהם בהבראם, ודרשו באברהם.

לעומקו של מקרא חיי שרה

ששם מורה על **חת ופחד** שהם נחלת **העפר**, ולכן נקראים הם גם **עם-הָאָרֶץ**, עם השייך לארץ בלי שייכות לשמים, כדי שיבואו אברהם ושרה לגאול את מערת המכפלה מדיהם כדי **להחזירה למדריגתה השמימית**, הטהורה. על ידי קבורת שרה, הנקראת יסכה הסוכה ברוח הקדש. **בכסף מלא**, הוא לשון **כיסופים לה'**, עד עת בא טל התחייה, שעל ידי קבורתה של שרה יש בה תיקון שמימי לכל נשמות צאצאיהם של יצחק ויעקב ולהחזירם לשרשם. וזה שאמר הכתוב **אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁקֶל כֶּסֶף עָבַר לְסָחַר**.

ובאומרו **אַרְבַּע מֵאוֹת** ירמוז הכתוב למשנה י"ב בפרק ג' במסכת עוקצין: אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לׁוֹי, עֲתִיד הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהַנְחִיל לְכָל צַדִּיק וְצַדִּיק שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְנִשְׁרָה עוֹלָמוֹת, שְׁנַאֲמַר (משלי ח), לְהַנְחִיל אֶהְבִּי יֵשׁ וְאַצְרִיתֶהֶם אִמְלֵא. [יש בגימטריה שלש מאות ועשר].

וְאַרְבַּע מֵאוֹת שָׁקֶל כֶּסֶף ירמוז לש"י עולמות שעתידי הקב"ה להנחיל לכל צדיק וצדיק, שכן "ש" הם שלש מאות ו-י' הם מאה בגימטריה קטנה,

שהספיד אברהם את שרה באמרו: **זָמְמָה שָׂדֶה וַתַּקְחֶהּ (משלי לא טז)**. והוא אשר הזכיר הכתוב עם הארץ **עפרון ובני חת**. שכולם בבחינת **ארציות ועפרוריות**. מלבד אביו של עפרון, הנקרא בשם **צחר**, והוא כעין **צחר** תעשה לתיבה **המדגיש** **בברירותו את השחור שבעפרירותו**.

ובשימת לב, צחר הוא דרגה יותר מאירה מצחר, שכן נפתח עוד פתח קטן באות ח' והופכתו להיות ה', הוא האות ה"ה שניתנה לאברהם, כדי להרבות אור באות 'חת'. שכן בני חת חשוכים הם ועפרוריים הם, ובא הצהר שבאברהם להרבות אור בצחר העפרוריות של עפרון, ולגלות את האור הצפון לצדיקים אשר במערה הנכפלת ועולה עד שערי גן עדן כבימי הבריאה.

וכדי לזכות לאור הגדול שבמערה, שיטח אברהם מלוא קומתו השמימית ארצה, כדי להעלות את מערת המכפלה מידי הארציים לידי השמימיים.

ולכן מלכתחילה הופקדה המערה בידי עפרון העפריי, ובידי בני חת החתיים

לעומקו של מקרא חיי שרה

שנכספים אנו לראות את האור הגדול שבקצה מערת המכפלה הוא אור גן עדן של היום ההוא, היום המיוחד והמיוחד של עת התחיה.

לכן נאמרה באברהם השתחווייה כפולה, לעם הארץ ולבני חת, להעלות בזה את שדה המכפלה מדרגתם הארצית של עם הארץ ובני חת לדרגה השמימית של אברהם ושרה, וצאצאיהם יצחק ויעקב, בני בניהם עד עולם.

ואשר על כן, בסיום המקנה נאמר ויקם שדה עפרון, ופירש"י תקומה היתה לו. שיצא מיד הדיוט ליד מלך, מן הארציות לשמימיות, ומן השמים לאבות ומן האבות לבנים.

וזה שחזר הכתוב שנית וַיִּקַּם הַשָּׂדֶה וְהַמַּעְרָה אֲשֶׁר-בּוֹ לְאַבְרָהָם לְאַחֲזַת-קָבֵר מֵאֵת בְּנֵי-חַת. (כג,ח.)

ופירושו, שהקב"ה העבירה מרשות לרשות, מרשות הארציות לרשות שמים. ועל קנין זה רמז הפסוק (בראשית, ב,ד') אָלֶּה תוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהַבְרָאָה, קרי ביה באברהם. שקנין מערת המכפלה הוא תולדה של מעשה הבריאה, של הקונה שמים וארץ.

ויחד הן 400 הרומזים לש"י עולמות, בהן עובר הצדיק הנכסף לה' ונרמז במלים שְׁקַל פְּסָף, "עובר לסוחר". שעל ידי הכוסף, הכיסופים לה' נהיה הצדיק קל להיות עובר לסוחר.

ואמר עובר שעובר בזה מעולם הזה לעולם הבא. ואמר לסוחר, שסוחר הוא מלשון מעגל סחור סחור, וכפי שדרשו חז"ל [תענית לא.]. אמר עולא ביראה אמר רבי אלעזר עתיד הקדוש ברוך הוא לעשות מחול לצדיקים והוא יושב ביניהם בגן עדן וכל אחד ואחד מראה באצבעו שנאמ' {ישעיה כה-ט} ואמר ביום ההוא הנה אלהינו זה קוינו לו ויושיענו זה ה' קוינו לו נגילה ונשמחה בישועתו.

ובשימת לב נאמר מאמר זה על ידי עולא ביראה. וידרש שמו כנגד הנשמה העולה למעלה מתוך הבאר שהוא כנגד העולם הזה, שהוא כחשך על פני תהום. ואמר בשם רבי אלעזר, שלולא הא-ל עוזרו לצדיק אין מחילה לנשמתו, והוא לשון מחול לצדיקים, כי אין צדיק בארץ שיעשה טוב ולא יחטא, וכולם צריכים מחילה, והוא יושב ביניהם בגן עדן, והם במחול סחור סחור, וזה שאמר הכתוב עובר לסוחר. ואמר קוינו לו, ויושיענו,

לעומקו של מקרא חיי שרה

ומנין ידע אברהם את כוונתו באומר
נְתַמִּי כֶּסֶף הַשְּׂדֵה.
ועוד יש לשאול, מדוע אמר הַשְּׂדֵה
נְתַמִּי לָךְ, ועדין לא נתן. ומדוע אמר
אברהם נְתַמִּי כֶּסֶף הַשְּׂדֵה, ועדין לא
נתן. ועוד, מה זה שאמר בִּינִי וּבִינְךָ.
ועוד, מדוע שינה הכתוב בין קרי
וכתיב: מֵה-הָאָדָמָה. קרי הָאָדָמָה וכתב
הוא.

ועל דרך הרמז והצח, יש לומר
שנרמז סכום זה של אַרְבַּע מֵאֹת שְׁקָל-
כֶּסֶף בדבריהם של אברהם ועפרון גם
יחד. אברהם אמר נְתַמִּי כֶּסֶף הַשְּׂדֵה
קָח מִמֶּנִּי. שהיה לו לומר אֶתְּךָ כֶּסֶף
הַשְּׂדֵה, קָח מִמֶּנִּי. שניהם בעתיד.

שאינ תלמוד לומר נְתַמִּי - קָח. ומה
תלמוד לומר נְתַמִּי.
ומכח קושיא זו, פירש רש"י
לפשוטו של מקרא למען ירוץ הקורא
בו: נְתַמִּי מוכן הוא אצלי, והלואי
נתתי לך כבר.

ולעומקו של מקרא עדין יש לבאר.
שהרי אין מקרא יוצא מידי פשוטו,
ומכל מקום כתיב נתתי ועדין לא נתן.

וזה שדרשו רב ושמואל לפירושה
של מערת המכפלה: [עירובין נג.]:
חד אמר:
היו בה שני בתים, זה לפניו מזה.
וחד אמר:
היו בה בית, ועלייה על גביו.

ולעומקו של מקרא ידרשו
דבריהם: מאן דאמר בית ועלייה
על גביו, רמז לגוף שהוא בית
לנשמה, והנשמה על גביו עולה
מעלה מעלה עד כסא הכבוד.
ומאן דאמר שני בתים זה לפניו
מזה, רמז בזה לאבות ובנים, עד
סוף הדורות שזה לפניו מזה עד
אברהם ושרה, שהנחילו לבניהם עד
עולם עליה על גבי עליה להיות
אחוזים בכסא הכבוד עד עת
התחיה.

~~~~~

אֲדַנִּי שְׁמֵנִי אֶרְץ אַרְבַּע מֵאֹת
שְׁקָל-כֶּסֶף בִּינִי וּבִינְךָ מֵה-הָאָדָמָה
וְאֶת-מִתְּךָ קָבַר: (כג, טו)
ויש לשאול, מדוע נקב עפרון דוקא
בסכום זה, אַרְבַּע מֵאֹת שְׁקָל-כֶּסֶף,

לעומקו של מקרא חיי שרה

קרי היא וכוונתו לארץ. ארץ ארבע מאות שקל-כסף ביגוי וביגוי מה-היא. וכתוב הוא וכוונתו לסכום הכסף. ארץ ארבע מאות שקל-כסף ביגוי וביגוי מה-הוא.

^^^

ולקם השדה והמערה אשר-בו
לאברהם לאחוזת-קבר מאת בני-
חת.
מאת בני-חת.

יש לשאול, והרי מאת עפרון החתי
היה לו לומר. ומאי מאת בני-חת.

על דרך הפשט יש לומר על פי מה
שכתוב לאברהם למקנה לעיני בני-
חת. שאין עפרון יכול לחזור בו, שהיה
הקנין לעיני בני-חת, ונוכחותם
החליטה הקנין.

ועל דרך הדרש, מצינו במדרש
רבה: אומר רבי אלעזר כמה דיות
משתפכות, כמה קולמוסין משתברין,
כדי לכתב בני חת עשרה פעמים.
עשרה פעמים כתיב בני חת, בני חת,
בני חת, עשרה כנגד עשרת הדברות.

ובשימת לב, היה צריך אמנם לומר
בעתיד אתן. ובאמרו נתתי, בלשון
עבר, יוצא איפוא שאות ת' מיותרת.
והאות ת' המיותרת כביכול,
בגימטריה ארבע מאות, והיא תרמוז
לארבע מאות שקל כסף שרצה אברהם
ליתן.

וכן אצל עפרון, מצינו שאמר (כג, יא)
השדה נתתי לך. שהיה לו לומר אתן
לך. ומה תלמוד לומר נתתי. שגם הוא
אמר ת' מיותרת. וכוונתו לשוה ערך
של ת' בגימטריה והוא ארבע מאות.
ורמז בזה לארבע מאות שקל כסף
שרצה לקבל. וכך נרמזו ארבע מאות
שקל-כסף בדברי שניהם כאחד.

וכך יהיה ערך הדברים: עפרון אומר
השדה נתתי לך, ואברהם עונה לו
נתתי כסף השדה. מיד פתח עפרון
ואמר ארץ ארבע מאות שקל-כסף
ביגוי וביגוי מה-הוא.
וכוונת דבריו באמרו ביגוי וביגוי.
היא: מה שנרמז ביגוי וביגוי.
וזה שסיים דבריו באמרו מה הוא.
קרי היא וכתוב הוא.

לעומקו של מקרא חיי שרה

ארבע מאות כסף ברמז באומרו נתתי
כנ"ל.

וירמוז מקחו של צדיק לדברי
הגמרא (יומא פו.) כדתניא {דברים ו-
ה} {ואהבת את ה' אלהיך שיהא משאו
ומתנו בנחת עם הבריות.

ולעומקו של מקרא, כשם שבעשרת
הדברות נאמר וכל העם רואים את
הקולות, כן כל בני חת כביכול ראו
את הקולות של המקח וממכר בין
אברהם ועפרון, שנאמר ראו את
הקנין ושמעו את הקולות, וכאילו
נאמר בהם ראו את הקולות.

וייש ליתן טעם, במה זכו בני חת
שיאמר עליהם כאלו קימו עשרת
הדברות.

וי"ל שזכו בזה ע"י מצות חסד של
אמת שיתעסקו לעתיד לבא עם קבורת
רבקה וכמבואר לעיל.

ועוד על דרך הרמז והסוד ירמזון
עשר פעמים בני חת לעשר הספירות
הק'.

ויהיו ג' התיבות מאת בני חת
נדרשות כעין חומר:

ללמדך שכל מי שהוא מברר מקחו
של צדיק, כאלו מקים עשרת
הדברות.

עד כאן לשון המדרש.

ובביאור המדרש יש לומר שלכן
נאמר לעיני בני-חת, שעניניהם בררו
מקחו של צדיק.

נהנינו בה, היכן נרמז שאותן עשרה
פעמים שכתוב בני חת הם כנגד
עשרת הדברות. שהמספר עשר עדיין
איננו מוכיח לענין הדברות דוקא.

ושמא י"ל, שהצדיק מקיים
בצדיקותו את עשרת הדברות, ועל
ידי בירור מקחו של צדיק מתבררים
עשרת הדברות שהצדיק מקיים.

וכן אברהם נזהר בשעת המשא ומתן
של המקח וממכר לא לעבור על לא
תשא בעת משא ומתן, ועל לא תחמוד
בטרם נחלט המשא ומתן, ולכן דבר
אל בני חת שיפגעו ויבקשו מעפרון
בן צחר את מערת המכפלה, ולא פנה
אל עפרון ישירות עד שעפרון פנה אל
אברהם. וגם אז הציע את מקחו של

לעומקו של מקרא חיי שרה

מאות כסף כדי לזכות על ידי מערת המכפלה, לו ולשרה ולבנו ולנכדו ארבע עולמות. אצילות בריאה יצירה עשייה.

מ מלכות
א אצילות-כתר
ת תפארת

וכן מובא בשערי אורה, להרב ר' יוסף ג'יקיטלי, מתלמידי הרמב"ן: עולם האצילות כנגד אברהם, עולם הבריאה כנגד שרה, עולם היצירה כנגד יעקב ועולם העשייה כנגד יצחק.

ב בינה
ג נצח
י יסוד

הרי ארבע עולמות שהם כנגד נפש רוח נשמה, חיה (הנקראת גם נשמה לנשמה), וגבוהה מכולן חלקה החמישי של הנשמה הנקראת יחידה.

ז חכמה, חסד

ת הוד (ת' הוא ה' בגימטריה קטנה עם הכולל)

ג' תיבות מאת בני חת כנגד גבורה. וכאומרו, על דרך המדרש הנ"ל, כל מי שמברר השגחתו הפרטית של צדיק כאילו ברר עשרת הספירות הק' שהם השתלשלות השגחת ה' על הצדיק.

וכך יהיה ערך הדברים:

אצילות - אברהם, חיה יחידה [נשמה לנשמה]
בריאה - שרה, נשמה, [נשמת העולמות]
יצירה - יעקב, רוח, [רוח העולמות]
עשייה - יצחק, נפש, [נפש העולמות]

ואשר על כן נקבעה מערת המכפלה בקרית ארבע כנגד ארבע עולמות שזכה בהם אברהם לו ולשרה לבנו ולנכדו, היא חברון המחברת בין ישראל לאביהם שבשמים, דרך ארבע עולמות.

ועוד יש לומר על דרך הרמז ירמזון ארבע מאות שקל-כסף, שראה אברהם בעיני רוחו את עשו בא כנגד יעקב וארבע מאות איש עמו, וע"י ארבע מאות שקל כסף קנה פדיון כופר נפשו של יעקב, והותש כוחם של ארבע מאות איש עמו.

עוד יתבאר על דרך הסוד, והצח, ואל תקרי. אל תקרי ארבע מאות, אלא ארבע עולמות. ששקל ארבע

לעומקו של מקרא חיי שרה

ולעומקו של מקרא, ועל דרך הסוד, המילה כל היא כינוי למידת היסוד המשיקה למלכות, כמבואר בספר שערי אורה (לר' יוסף ג'יקיטאלי, מתלמידי הרמב"ן) ולכן תיקרא גם המלכות במידת כל, ורמז כאן שיהיה אברהם מודיע מלכות ה' בעולם. ככתוב פי כל בשמים ובארץ, לה ה' הממלכה וגו' (דה"א כט, יא).

זה שאמר וה' ברוך את אברהם בכל שבירכו שתהיה מידת המלכות מתפרסמת על ידו. וכמבואר לקמן בפס' הבא.

ומלכותא דארעא כעין מלכותא דרקיע. וזה שאמר ואשביעך בה' אלקי השמים ואלקי הארץ. (כד, ג'). ופירש רש"י ואלקי הארץ שהרגיל מלכותו בכי הבריות. וכדלקמן.

ואין מלך בלא עם, ועתה העת ליצירת העם שימליכוהו, ולכן מיד ונאמר אברהם אל-עבדו וגו' אשר לא-תקח אשה לבני מבנות הקנעני וגו'.

^^^

ואברהם זמן בא בימים ויהנה ברוך את-אברהם בכל (כד, א')

לפשוטו של מקרא, פירש רש"י בכל עולה בגימטריא בן, ומאחר שהיה לו בן, היה צריך להשיאו אשה.

ובזה ינתן טעם לסמיכות פסוק זה לשאחריו: ונאמר אברהם אל-עבדו וגו' אשר לא-תקח אשה לבני מבנות הקנעני וגו'. וכן מעיר השפתי חכמים במקום: דאם לא כן מה ענינו לכאן.

ועל דרך הצח, ולתפארת פירושו של רש"י, יש לומר כי ידויקו דבריו מטעם הטיפחא אשר במלה אברהם. ויהנה ברוך את אברהם, וטיפחא הוא טעם מפסיק, והוא מעין הפסקה קלה לומר שהמלה אברהם המוטעמת בטיפחא, היא כעין הכנה למלה שתבוא אחריה: בכל.

וכאמרו: ויהנה ברוך את אברהם, ובמה ברכו, בבן. שכן כ"ל בגימטריה הוא נ', והמילה בכ"ל בגימטריה ב"ן, וצריך להשיאו אשה ולכן מיד סמיך ליה - ונאמר אברהם אל-עבדו וגו' אשר לא-תקח אשה לבני מבנות הקנעני וגו'.

לעומקו של מקרא חיי שרה

ובשימת לב, והתבוננות בדברי אברהם יש לומר שאכן אין הוא ממעט בשבחו של מקום, ואע"פ שלא אמר בפירוש אלקי הארץ מכל מקום אין הוא מחסיר חלילה בשבח המלכות והשגחת השם בארץ, אלא אדרבה, בדבריו הוא שוזר את שבח ההשגחה, ואת תוקף מלכותו יתברך בארץ.

ויודגש בדבריו תוקף ההשגחה והמלכות באומר:

ה' אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם אֲשֶׁר לְקַחְנִי מִבֵּית אֲבִי וּמֵאֶרֶץ מוֹלַדְתִּי וְאֲשֶׁר דָּבַר-לִי וְאֲשֶׁר גָּשְׁבַע-לִי לֵאמֹר לְזַרְעֲךָ אֶתְּן אֶת-הָאָרֶץ הַזֹּאת הוּא יִשְׁלַח מִלְאָכָו לְפָנֶיךָ וְלִקְחַתְּ אִשָּׁה לְבְנֵי מִשְׁפָּח.

הרי שבפעולות אלו של הקב"ה יש תיאור מדויק והגדרה מפורטת מה היא כוחה של השגחת ה' ומלכותו בעולם. אֲשֶׁר לְקַחְנִי וְאֲשֶׁר דָּבַר-לִי וְאֲשֶׁר גָּשְׁבַע-לִי הוּא יִשְׁלַח.

היוצא מכך, איפוא, שאברהם בדבריו הרויח שני הדברים גם יחד. גם הדגיש ההבדל בין מה שהיה נקרא אז ומה שהוא מורגל בפי הבריות עתה, וגם החזיר העטרה והכבוד למי

ה' אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם אֲשֶׁר לְקַחְנִי מִבֵּית אֲבִי וגו' הוּא יִשְׁלַח מִלְאָכָו לְפָנֶיךָ וְלִקְחַתְּ אִשָּׁה לְבְנֵי מִשְׁפָּח.
(כד, פסוק ז')

אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם. פירש רש"י ולא אמר ואלהי הארץ, ולמעלה אמר ואשביעך בה' אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם וְאֱלֹהֵי הָאָרֶץ. אמר לו: עכשיו הוא אלהי השמים ואלהי הארץ, שהרגלתיו בפי הבריות, אבל כשלקחני מבית אבי, היה אלהי השמים ולא אלהי הארץ, שלא היו באי עולם מכירים בו, ושמו לא היה רגיל בארץ.

ויש לשאול, הרי סוף סוף כבר הרגיל בפי הבריות לומר ואלקי הארץ. והוא מורה על מלכותו והשגחתו ית' בארץ. וכיצד ישנה מן ההרגל לומר עתה כמאז רק אלקי השמים.

ואע"פ שאז עדיין לא הורגל בפי הבריות, אבל עתה, על כל פנים הוא כבר מורגל בפיהם כאלקי הארץ. ולכאורה יש כאן כמין המעטה בשבחי הקב"ה. ולא יתכן שאברהם עצמו ימעט בשבחו של מקום, ובעיקר במלכותו ית' בארץ.

לעומקו של מקרא חיי שרה

בשימת לב, יוצאות קרי, יוצאת
כתיב. שמכל בנות העיר חשובה רק
אחת ששקולה כנגד כולן.

^^^

והיה הנער אשר אמר אליה
הטי-נא כדף ואשתה ואמרה שתה
וגם-גמליך אשקה אתה הלחת לעבדך
ליצחק ובה אדע כי-עשית חסד עם-
אדני (כד, יד')

הטי-נא כדף.

^^^

יש ליתן טעם בסימן זה שמסר
אליעזר. מה היא הטיה זו. וכמבואר
ברש"י לקמן (כד, סד') והעולה
מלעומקו של מקרא שם, שזה הסימן
היה מסור בידו של אליעזר: אם תטה
כדה, יש בה מידת ההטיה, הכוללת ג'
מידות הנצרכות לביתו של אברהם:
מידת הענווה, יראת שמים וגמילות
חסדים. וכאן נתגלתה מידת הגמילות
חסדים שבה, וכמו שאמרו [ראש
השנה יז] רב חסד - מטטה כלפי חסד.
ועל ידי ההטיה הוכיחה עצמה בעלת
מידת החסד כאברהם.

^^^

שהכבוד שלו, לתאר אופן השגחתו
ומלכותו בעולם.

ועל דרך הרמז והסוד ירמוז כאן
להשתלשלות ההוי"ה דרך ארבע
עולמות, אצילות בריאה יצירה
עשייה, שם תוקף ההשגחה ומלכות ה'
בארץ:

אשר לקחני - עולם האצילות
ואשר דבר-לי - עולם הבריאה
ואשר גשבע-לי - עולם היצירה
הוא ישלח - עולם העשייה.

^^^

ויקח העבד עשרה גמלים מגמלי
אדניו [כד, י']
ותימה, מדוע יצטרך העבד עשרה
גמלים.

ועל דרך הסוד יש לומר שהם עשרה
גמלים כנגד עשר ספירות הק'
בהשתלשלות ההוי"ה להשגחה פרטית,
לגמול טוב עם הבריות.

^^^

ובנות אנשי העיר יצאת לשאב
מים [כד, יג']

לעומקו של מקרא חיי שרה

הודה כי החסד אשר עושה ה' הוא עם אדונו ולא עמו שהוא עבד לאדונו.

הַכְּתָם קרי ביה: הַפְּחַת. אל תקרי **אַתָּה הַכְּתָם** אלא **אַתָּה הַפְּחַת**. אתה בעל הכוחות כולן. וגילה בזה תוקף השגחתו ית'. שגם בגבהות לבו יודע ומכיר כי גבוה מעל גבוה שומר כמובא בקהלת ה, ז': **כִּי גָבַהּ מֵעַל גָּבַהּ שְׁמֵר וְגָבְהִים עָלֵיהֶם וּפִירֵשׁ"י שֵׁם: וְרוּאֵה אֶת מַעֲשֵׂיהֶם וּגְבוּהֵם יֵשׁ עֲלֵיהֶם הַעוֹשִׂים שְׁלִיחוֹתוֹ שֶׁל מְקוּם. וְאֵע"פ שְׁדַבֵּר הַפְּסוּק בַּפּוֹרְעָנוֹת הָרִי מִזְדָּה טוֹבָה מְרֻבָּה.**

~~~~~

וְכַדָּה עַל-שְׁכָמָה: וְהַנְּעוּר [כד, טו-טז]

עַל דֶּרֶךְ הַרְמוֹז יִקְרָא לַמִּפְרָע: **וְהַנְּעוּר שְׁכָמָה עַל וְכַדָּה**, לַרְמוֹז שְׁעֵתִידָה לְלֶדֶת אֶת יַעֲקֹב, שִׁישְׁלַח אֶת הַנְּעוּר הוּא בְּנוֹ יוֹסֵף שְׁכָמָה. וְהוּא יַעֲקֹב יִנְתֵּר לְבָדוֹ לְכַדוֹ, לְהַתְּגַבֵּר עַל עֲשׂוֹ, כְּדֵי שִׁירֵשׁ זָרְעוֹ אֶת שַׁעַר שׁוֹנָאִיו.

~~~~~

אַתָּה הַכְּתָם לְעַבְדְּךָ לְיִצְחָק וּבָה אֲדַע כִּי-עֲשִׂיתָ חֶסֶד עִם-אֲדֹנָי (כד, יד')

אַתָּה הַכְּתָם לְעַבְדְּךָ לְיִצְחָק יֵשׁ לְשִׁאוֹל, וְכִי יַעֲלֶה עַל הַדַּעַת שְׁעַבְדֵי יִקְרָא לְאֲדוֹנוֹ עַבְדִּי, גַּם אִם כּוֹונָתוֹ לְשָׁמַיִם, עַד שֶׁהוּצֵרְךָ לְתַקֵּן דְּבָרָיו וּלְקַרְאוֹ אֲדֹנָי. אֲלֵא כֵךְ יֵשׁ לְפָרְשׁוֹ כִּהְמַשְׁךְ הַפְּסוּק עַל דֶּרֶךְ סִרְסָהוּ וּדְרָשׁוֹ כְּאִשֶּׁר "יִצְחָק" יַעֲבֹר לְסוֹף הַפְּסוּק:

אַתָּה הַכְּתָם לְעַבְדְּךָ - לְאַלְיַעֲזָר, וּבָה אֲדַע כִּי-עֲשִׂיתָ חֶסֶד עִם-אֲדֹנָי עִם יִצְחָק.

או כֵלֶךְ לְדֶרֶךְ זֶה: שִׁיּוּבֵן עַל יָדֶי תוֹסַפְתָּ ו' הַחִיּוּבֹר כֹּזֶה: אַתָּה הַכְּתָם לְעַבְדְּךָ [אַלְיַעֲזָר] וְלְיִצְחָק, וּבָה אֲדַע כִּי-עֲשִׂיתָ חֶסֶד עִם-אֲדֹנָי - עִם אַבְרָהָם.

ויש ליתן את הדעת מדוע כתב הפסוק לכאורה שלא כסדר. אלא יש לומר כי **גְבוּהוֹת לֵב הַעַבְדֵי לְמַדְנֵו כְּאֵן**, שֶׁהַזְכִּיר עֲצָמוֹ בַּתְּחִילָה, שֶׁהוֹכַחַת ה' כְּבִיכּוֹל הִיא בְּשִׁבְלֵו, וְגַם נִרְאֵה כְּקוֹרָא לְיִצְחָק עַבְדִּי אִם כִּי עַבְדִּי ה', וְרַק לְבִסוּף תִּקַּן לֹמֵר אֲדוֹנָי, כְּאִשֶּׁר בַּעַל כְּרַחוּ

לעומקו של מקרא חיי שרה

וייש לומר שאכן, בתחילה שמע אחר כך ראה ורק אחרי כן רץ. ומדוע נכתב בסדר הפוך, לומר לך מה שהדריך וזרז את ריצתו זה מה ששמע וראה, וכל משך ריצתו היו הנזם והצמידים לנגד עיניו ודברי אחרות מהדהדים באזניו.

^^^^

וַיֹּאמֶר בּוֹא בְרוּךְ ה' (כד, לא')

תימה, מה יש לו ללבן הרשע לומר בְרוּךְ ה' ולהודות במציאותו ית'.

וייש לומר שאכן, כאן גילה לבן את תוקף גבהות לבו ותוקף כיעור גאוותו. שהרי יודע היה שאליעזר בא מכנען המקולל, ארור כנען וכו'. וגם אברהם אמר לו בני ברוך ואתה ארור, ואין ארור מצַבֵּק בברוך. ואף על פי שהיה יודע שהוא ארור קראו בְרוּךְ ה'. ובזה רצה להמריד עבד על אדונו.

^^^^

והָאִישׁ מִשְׁתַּאֵה לָּהּ מִחַרְיֵשׁ לְדַעַת
הַהֲצִלִית ה' דְּרָכּוֹ וגו'. [כד, כא']

תימה, הרי התקיימו הסימנים, ומדוע משתאה ההצליח וכו', אלא הדגש על לָּהּ. מִשְׁתַּאֵה לָּהּ. לדעת האם אינה חגרת או סומא וכו', כדאמרו ששאל שלא כהוגן.

^^^^

{כט} וּלְרִבְקָה אָח וּשְׁמוֹ לָבֵן וַיְרִץ
לָבֵן אֶל-הָאִישׁ הַחֹזֵץ אֶל-הָעֵינַי:
{ל} וַיְהִי | כִּרְאֵת אֶת-הַנְּזָם וְאֶת-
הַצְּמִידִים עַל-יָדָי אֲחִתּוֹ וּכְשִׁמְעוֹ
אֶת-דְּבָרָי רִבְקָה אֲחִתּוֹ לֵאמֹר כֹּה-
דִּבֶּר אֵלַי הָאִישׁ וַיָּבֵא אֶל-הָאִישׁ
וַהֲנֶה עַמֵּד עַל-הַגְּמָלִים עַל-הָעֵינַי.
[כד, כט'-ל']

לכאורה נראין הפסוקים שלא כסדר. שקודם היה לו לומר פסוק ל': וַיְהִי | כִּרְאֵת אֶת-הַנְּזָם וְאֶת-הַצְּמִידִים עַל-יָדָי אֲחִתּוֹ וּכְשִׁמְעוֹ אֶת-דְּבָרָי רִבְקָה אֲחִתּוֹ לֵאמֹר כֹּה-דִבֶּר אֵלַי הָאִישׁ, ורק אחרי כן לומר פסוק כט: וַיְרִץ לָבֵן אֶל-הָאִישׁ הַחֹזֵץ אֶל-הָעֵינַי.

לעומקו של מקרא חיי שרה

וְאָבָא הַיּוֹם אֶל-הָעֵינַן (כד, מב')

יפה כשהיא באה מתוך כת התורה של
היותו בן.

והיינו: יפה שיחתן של עבדי אבות
לפני המקום מתוך תורתן של בנים.

ובכך יתבאר פירוש רש"י בפרשת
בהעלתך (פרק ח, פסוק יט):

וְאָתְמָה אֶת הַלְוִיִּם נְתָנִים לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו מִתּוֹךְ
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְעֶבֶד אֶת עֲבַדְת **בְּנֵי יִשְׂרָאֵל**
בְּאֵהָל מוֹעֵד וּלְכַפֵּר עַל **בְּנֵי יִשְׂרָאֵל** וְלֹא יִהְיֶה
בְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל נֶגֶף בְּגִשְׁת **בְּנֵי יִשְׂרָאֵל** אֶל
הַקֹּדֶשׁ (ח, יט')

פירש רש"י בפסוק הנ"ל בשם
המדרש רבה, שמתוך חיבתן של
ישראל כפלן **חמש פעמים** בפסוק אחד
כנגד חמישה חומשי תורה.

כן על דרך הצח יכוון הפסוק שיפה
עבודת ה' מתוך לימוד תורה.

ולעומקו של מקרא יאמר שעל כן
אנו מזכירין שם ישראל כמה פעמים
[ויש שמזכירין חמש פעמים] **בְּגִשְׁת בְּנֵי**
יִשְׂרָאֵל אֶל הַקֹּדֶשׁ בתפילת שמונה
עשרה:

צור **יִשְׂרָאֵל** קוֹמָה בְּעֵזְרַת **יִשְׂרָאֵל**
וּפְדָה כְּנַאֲמָךְ יְהוּדָה וְיִשְׂרָאֵל [וְנֶאֱמַר:

מפרש רש"י וְאָבָא הַיּוֹם. היום
יצאתי והיום באתי, מכאן שקפצה לו
הארץ. אמר רבי אחא, יפה שיחתן
של עבדי אבות לפני המקום מתורתן
של בנים, שהרי פרשה של אליעזר
כפולה בתורה, והרבה גופי תורה לא
נתנו אלא ברמיזה.

לפשוטו של מקרא שיחתו של
אליעזר הנכפלת בתורה - יפה יותר
מתורתן של בנים הנכתבת רק
ברמזים.

ולעומקו של מקרא, ועל דרך הצח
והלשון, יבואר בדרך אל תקרי. אל
תקרי יותר מ - , במ' היתרון, אלא
במ' היחס. במובן של **מתוך**.

וכה תידרש: יפה שיחתן של עבדי
אבות מתוך תורתן של בנים.

עבדי אבות הוא האדם העומד
בתפילה, ויפה שיחתו לפני המקום
כשהוא מתפלל מתוך לימוד התורה
הק'. שהעומד בתפילה הוא **כעבד**,
והלומד תורה הוא **כבן**. ותפילת העבד

לעומקו של מקרא חיי שרה

וְאֵשֶׁם הַנְּזָם על-אֶפֶה וְהַצְּמִידִים על-
יְדֵיהָ. **וְאֵשֶׁם** כתיב ללא יו"ד. וקרי
ביה: **וְאֵשֶׁם**. מי הָאֵשֶׁם שעשו את העגל
- כסף וזהב שהרבה להם הקב"ה עד
שאמרו דִּי.

וכפי שאמרו במסכת ברכות [לב.]. מאי
וְדִי זָהָב - אמרי דבי ר' ינאי כך אמר
משה לפני הקב"ה רבונו של עולם
בשביל כסף וזהב שהשפעת להם
לישראל עד שאמרו דִּי, **הוא** גרם
שעשו את העגל.

וכן פירש רש"י על הפסוק [דברים
א,א'] אֶלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דָּבַר מֹשֶׁה
אֶל-כָּל-יִשְׂרָאֵל בְּעֶבֶר הַיַּרְדֵּן וְגו' **וְדִי
זָהָב**.

ודי זהב. הוכיחן על העגל, שעשו
בשביל רוב זהב שהיה להם, שנאמר
וכסף הרביתי להם וזהב עשו לבעל
(הושע ב י). ומהעגל נסתובב שבירת
הלוחות.

וכאמרו: **וְאֵשֶׁם** - מי האשם? הַנְּזָם
על-אֶפֶה וְהַצְּמִידִים על-יְדֵיהָ שבגללם
נשתברו הלוחות ועשרת הדברות פרחו
באור.

לכן פירש רש"י וצמידים רמז לשני
לוחות מצומדות, **עשרה זהב משקלם**.
רמז לעשרת הדברות שבהן.

גָּאֵלְנוּ ה' צְבָאוֹת שְׁמוֹ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל]
כְּרוֹף אֶתֶּה ה' גָּאֵל יִשְׂרָאֵל.
להזכיר **חיבתן של ישראל** העוסקים
בתורה ואשר על כן הם נוטריקון: יש
ששים רבוא אותיות לתורה לפתוח
לפניהם שערי תפילה.

ועוד, שתהא זכות התורה עומדת להם
לבני ישראל **בעת עליית תפילתם אל
כסא הכבוד**.

והיינו כדלעיל, בפירוש רש"י: יפה
שיחתן של עבדי אבות לפני המקום
מתורתן של בנים. **מתוך תורתן של
בנים**.

~~~~~

וְאֵשֶׁם הַנְּזָם על-אֶפֶה וְהַצְּמִידִים על-
יְדֵיהָ [כד, מז']
פירש רש"י בפסוק כב': **ושני צמידים**.
רמז לשני לוחות מצומדות: **עשרה זהב
משקלם**. רמז לעשרת הדברות שבהן.
ולכאורה יש לשאול הרי אין שני
הלוחות ועשרת הדברות לפשוטו של
מקרא, ומדוע פירש כן.

ולעומקו של מקרא יתפרש היטב
הלפשוטו של מקרא. שכן כתוב כאן

לעומקו של מקרא חיי שרה

וכן ידויק מהמדרש רבה שבאמרו
הוא ישלח מלאכו לפניו ולקחת אשה
לבני משם שלח עמו אברהם שני
מלאכים, אחד להנחותו בדרך, ואחד
להוציא משם את רבקה.

ועוד יש לומר לעומקו של מקרא,
שלכן יש ג' פסוקים נפרדים. להורות
שהיו ג' מלאכים. אחד להנחותו בדרך,
אחד להוציא את רבקה ואחד להצילו
מיד בתואל, הוא המלאך שהחליף את
צלחתו עם הרעל, בצלחתו של בתואל,
כמובא ברש"י, ועל ידי כך שבתואל
נסתלק לא היה מה שיעכבו עוד אצלם.
על כן נאמר האנשים, לשון רבים, כי
היו שלשה מלאכים.

ועל דרך הצח והרמז, אלו ג'
מלאכים היוצאים מן הפסוקים ויסע
ויבא ויט שבפרשת בשלח, (יד, יט-כא),
והם מע"ב שמות השם ונקראים: מיה,
ייש, כלי. ונרמזים בפסוקים שלפנינו:
באמרו הוא ישלח מלאכו רמז למלאך
הנקרא בשם מיה ר"ת הוא ישלח
מלאכו, בסדר הפוך.

ובאמרו ניושם לפניו לאכל, (כד, לג')
רמז למלאך שהחליף הצלחות הנקרא
ייש, הוא השם הכ"ב מתוך ע"ב שמות

ועל דרך הצח נאמר:
האי די די לידדי, לזקב אמרו די
ניעשו אשר לא כדאי, והלוחות בשתי
ידי, ואשברם לשני צמידי, ושמט
הנזם מאפי, ונסתרו פני, עד עת ירצו
בני, אז אריק עד בלי די להם את
ברכותי, עד שיבלו שפתותיהם
מלומר די.

^^^

ניתן תבן ומספוא לגמלים ומים
לרחץ רגלי ורגלי האנשים אשר
אתו. (כד, לב')

תימה, מאי האנשים אשר אתו. הרי
בתחילה לא הוזכרו האנשים כלל,
ואח"כ הוזכרו רק ג' פעמים, כאן ובפס'
נד: ויאכלו וישתו הוא והאנשים אשר-
עמו ובפס' נט: וישלחו את-רבקה אחתם
ואת-מנקתה ואת-עבד אברהם ואת-
אנשיו. ואחרי כן שתק קרא מהם,
כאילו נעלמו ואינם. ולא הוברר מי הם
האנשים ומתי נתלוו אליו ומתי
הסתלקו ממנו.

ולעומקו של מקרא יש לומר שהם
המלאכים ששלח אברהם עם אליעזר,
כאמרו הוא ישלח מלאכו לפניו
ולקחת אשה לבני משם (לעיל פס' ז').

לעומקו של מקרא חיי שרה

בפשטות באומרו **נִיאָמַר אֱלֹהִים**, כוונתו ואברהם אמר **אֱלֹהִים** את הדברים הבאים: ה' אֲשֶׁר הִתְהַלַּכְתִּי לְפָנָיו יִשְׁלַח מַלְאָכָוּ וּגו'. אך **טעם הטיפחא** שבמילה **נִיאָמַר**, (שהוא מעין הפסקה קלה) וכן טעם האתנחתא שבמילה **אֱלֹהִים**, (שהוא גם מעין הפסקה) יוכיחו על הדו-שיח הנוקב שהיה ביניהם: **נִיאָמַר אֱלֹהִים אֲדֹנָי אֱלֹהִים**, כלומר אליעזר אומר **אֱלֹהִים**, **נִיאָמַר** אברהם - **אֱלֹהִים** ! **אֱלֹהִים** וְלֹא **אֱלֹהִים**!

וכאומרו: יצחק נשאר במשפחתי ולא יהיה עמך לעולם. באשר אתה ארוך והוא ברוך ואין ארוך מִדְּבַק בברוך.

^^^

וְעַתָּה אִם-יִשְׁכַּם עֲשׂוֹיִם חֶסֶד וְאַמֶּת
אֶת-אֲדֹנָי הַגִּידוּ לִי וְאִם-לֹא הַגִּידוּ
לִי וְאִפְנֶה עַל-יָמִין אֹן עַל-שְׂמָאל.
(כד, מט')

יש ליתן טעם לאומרו וְעַתָּה אִם-
יִשְׁכַּם עֲשׂוֹיִם חֶסֶד. מאי יִשְׁכַּם.

ולעומקו של מקרא יש לומר שנקט
בלשון זאת להזכיר זכות אברהם

[לפי שיטה שלישית כמבואר בפרשת
שלח] שכן **וַיִּשָּׂם - וַיִּישָׂם כְּתִיב**.
ובאמרו **הִתְלַכְּתִי עִם-הָאֱלֹהִים הַנֵּה**
(כד, נח) רמז למלאך **כְּלִי**, האומר לה
לְבִי.

^^^

אֱלֹהִים - אֱלֹהִים

נִיאָמַר אֱלֹהִים אֲדֹנָי אֱלֹהִים לֹא תִלְדֶּה
הָאִשָּׁה אַחֲרָי (כד, לט')

אֱלֹהִים. פירש רש"י : **אֱלֹהִים** כתיב, בת
היתה לו לאליעזר, והיה מחזור למצוא
עילה שיאמר לו אברהם לפנות אליו
להשיאו בתו, אמר לו אברהם, בני
ברוך ואתה ארוך, ואין ארוך מדבק
בברוך.

ולעומקו של מקרא נרמזה שיחה זו
בין אברהם ואליעזר בפסוק עצמו.
שכן בהמשך (פס' מ') אומר אליעזר
נִיאָמַר אֱלֹהִים אֲדֹנָי אֱלֹהִים לֹא-תִלְדֶּה הָאִשָּׁה
אַחֲרָי: נִיאָמַר אֱלֹהִים ה' אֲשֶׁר-הִתְהַלַּכְתִּי
לְפָנָיו יִשְׁלַח מַלְאָכָוּ אִתְּךָ וְהַצְּלִיטִים דְּרַכְּךָ
וְלִקְחֶתָּ אִשָּׁה לְבָנִי מִמִּשְׁפַּחְתִּי וּמִבֵּית
אָבִי:

לעומקו של מקרא חיי שרה

**הִנֵּה-רַבֵּקָה לְפָנֶיהָ קָח וַלְהָ וּתְהִי
אִשָּׁה לְבֶן-אֲדֹנָיָהּ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר ה'
[כד, נא']
לְבֶן-אֲדֹנָיָהּ.**

כאן רמז הכתוב מאוויי לבו הרשע של לבן, לרשת את כל רכושו של אברהם. ולהיות אדוניו של אליעזר. שנאמר ותהי אשה לבן-אדניו. אל תקרי לבן-אדניו, אלא לבן - אדוניו. שעל ידי רבקה ירצה לרשת את כל רכושו של אברהם. ועל דרך הרמז לכן ברכה ויירש וירש אל תקרי ויירש אלא ויוריש. ויוריש וירש לי את שער שנואיו.

~~~~~

לֹא נוֹכַל דִּבֶּר אֵלָיךָ רַע אִי-טוֹב

יש ליתן טעם מאי רע אי-טוב. וי"ל כי כך אמר להם:

לא נוכל דבר אליך רע, שלא לקחת את רבקה עמך, כי מביישת היא אותנו במעשי החסדים שלה שהשקתה אותך ואת גמליך, ולא נוכל דבר אליך טוב שאמרת אם ישכם עושים חסד וגו'.

~~~~~

**וְשָׂתַחֲסַד עִם קוֹנוֹ וְנֹאמַר בּוֹ (כב,ג')
וַיִּשְׁכַּח אֲבָרְהָם בְּבִקְרָה, לַעֲשׂוֹת רִצּוֹן
אֲבִיו שְׁבַשְׂמִים. וְעַל דֶּרֶךְ לִשׁוֹן נוֹפֵל עַל
לִשׁוֹן. אִם-וַיִּשְׁכַּח בּוֹזְכוֹת שֶׁל וַיִּשְׁכַּח.**

**וְעוֹד רִצְיָה לּוֹמַר אִם-וַיִּשְׁכַּח אִם יֵשׁ
בְּכַם. אֲצַל רַבֵּקָה נִרְאָה בַעֲלִיל כִּי כֹל
יִשׁוּתָהּ הִיא יִשׁוּת שֶׁל חֶסֶד. וְאַתָּם, פֶּן-
יִגְשׁ בְּכֶם שְׂרָשׁ פְּרָה רֹאשׁ וְלַעֲנָה [דְּבָרִים
ל, יז], או גם בכם יש קורטוב של
חסד, אף כי לא תמצא ישות של חסד
בְּקַרְבְּכֶם.**

~~~~~

**וַיַּעַן לְבֶן וּבְתוּאֵל וַיֹּאמְרוּ מַה' יֵצָא
הַדְּבָר לֹא נוֹכַל דִּבֶּר אֵלָיךָ רַע אִי-
טוֹב**

מַה' יֵצָא הַדְּבָר. (כד,ב').

תימה, מה יש להם לרשעים להודות שמה' יצא הדבר. אלא לפי שלעיל מיניה בפסוק הקודם אמר להם אליעזר וְעָתָה אִם-וַיִּשְׁכַּח עֲשׂוֹיִם חֶסֶד וְאַמֶּת אֶת-אֲדֹנָי הַגִּידוּ לִי וְגו', נזעקו לבן ובתואל, רק לא תאמר שאנו עושים חסד. שכן דרכם של רשעים שעדיף להם להודות שמה' יצא הדבר מאשר להודות שעושים חסד.

~~~~~

לעומקו של מקרא חיי שרה

שער שְׁנוּאִיו, ובא המלאך וּשְׁמוֹ הָיָה, והפך את הקללה לברכה ויצא מפיו וַיִּירָשׁ זָרְעוֹ אֶת שְׁעַר שְׁנוּאִיו.

ובזה יובן כיצד ידע לבן הרשע מִטְּבַע הברכות שבירך הקב"ה את אברהם. שהרי אלו הם דברי המלאך שהפך הקללה לברכה, ואָמוֹן הוא המלאך הָיָה אצל ברכותיו של הקב"ה. וְהוֹיָנוּ בָהּ, מדוע שינה המלאך ממטבע הברכה שנתברך אברהם. שכן אברהם נתברך במטבע וַיִּירָשׁ זָרְעוֹ אֶת שְׁעַר אֲבִיבֵי, וכאן נתברכה רבקה וַיִּירָשׁ זָרְעוֹ אֶת שְׁעַר שְׁנוּאִיו.

וי"ל שלפי העניין נשתנתה הברכה. שכן לבן שהוא בלעם, אינו רק בכלל אֲבִיבֵי של זרע אברהם. אלא הוא ראש וראשון לכל שְׁנוּאִיו. ולכן נתברכה רבקה וַיִּירָשׁ זָרְעוֹ אֶת שְׁעַר שְׁנוּאִיו. ובזה ינתן טעם מדוע בפר' תולדות נאמר וַיַּעֲמָר לוֹ ה' (כה, כא). ופירש רש"י וַיַּעֲמָר לוֹ ולא לה. שאין דומה תפלת צדיק בן רשע לתפלת צדיק בן צדיק. ועוד יש לומר שכוונתו בזה שלא יאמרו שְׁמַפְרֶפֶת לבן הרשע נתעברה.

וַיִּבְרְכוּ אֶת-רַבְקָה וַיִּנְאֲמְרוּ לָהּ אַחֲתָנוּ אַתָּה הָיָה לְאַלְפֵי רַבְקָה וַיִּירָשׁ זָרְעוֹ אֶת שְׁעַר שְׁנוּאִיו (כד, ט)

תימה, מה ללבן הרשע לברך את רבקה שתהיה אלפי רבבה, ועוד שיירש זרעה את שער שונאיו, והלא הוא עצמו שער שונאיו, ונראה שמקלל את עצמו. ועוד שהרי מעין זו הברכה ברך הקב"ה את אברהם, לאחר העקידה [כב, יז]: וַיִּירָשׁ זָרְעוֹ אֶת שְׁעַר אֲבִיבֵי, ומנין לו ללבן הרשע לדעת נוסח הברכה.

ולעומקו של מקרא יש לומר כפי שנאמר בתנחומא (בראשית) שלבן הוא בלעם. ולבן רצה לקללה כפי שבלעם רצה לקלל את ישראל. והקב"ה הפך לו את הקללה לברכה, כפי שעשה לבלעם.

ומה רצה לקללה, לומר לה: רבקה את היי עקרה. ובא המלאך וּשְׁמוֹ הָיָה, והוא אחד מע"ב שמות הק' היוצאים מפסוקים ויסע ויבא ויט (בשלה י"ד, יט-כא), והפך את הקללה לברכה ויצא מפיו אַתָּה הָיָה לְאַלְפֵי רַבְקָה. ועוד רצה כנ"ל לקללה: ויוריש זָרְעוֹ לי את

לעומקו של מקרא חיי שרה

שם: יעשנו הארבה רש [עני] מן הפרי, ורצה לכוון בזה שיתמעט פרי בטנה במקום אשר ברך ה' לאברהם ארבה את זרעך, וכשם שהפך ה' לבלעם את הקללה לברכה, כן כאן, שהרי אמרו במדרש תנחומא **בלעם הוא לבן**, הפך הקב"ה את הקללה לברכה ושם בפיו של לבן ברכה לרבקה וליעקב בנה: **שייךש את שער עשו** ואת שער לבן שונאו. לכן נאמר **יירש בשני יודיו**, שייךש גם את בכורתו וגם ברכתו של עשו וגם את רכושו של לבן, כמו ששמע יעקב את דברי בני לבן: **וישמע את-דברי בני-לבן לאמר לקח יעקב את כל-אשר לאבינו ומאשר לאבינו עשה את כל-הפגד הזה**. [בראשית לא, א'].

ועל דרך הצח יאמר: מאי **שער**, שהיה לבן חשוב במקומו כיושב בשער המלך, וכן הוא מה שנאמר בעשו [פרא' תולדות] **כלו פאדרת שער**. אל תקרא **שער** אלא **שער**. וכן אל תקרא **כלו** אלא **כלו**, שכל אלופיו ואדיריו של עשו, יפלו

ועוד יש לומר שבזה נתקיימה קצת מחשבתו הרעה לקללה שתהיה עקרה. לצרף מחשבתו על כל פנים קצת למעשה.

ועל דרך הצח, מה שברך יעקב ליוסף, (מט, כו') **ברכת אביך גברו על-ברכת הורי**, הרי אלו המלים מתאימות לרבקה לאומרם ליצחק, **שברכת אביך שנתברך מפי השכינה**, (כב, יז) **פי ברך אברך ותרבה ארבה את ורעה ככוכבי השמים וכחול אשר על שפת הים גברו על-ברכת הורי שברכני אהתנו את הני לאלפי רבקה**.

ושמא יש לומר שכן שמע יעקב את אמו כך אומרת לאביו, וכמו שמובא בגמרא (סוכה נו עמ' ב') שותא דינוקא בשוקא, **דאבוה או דאימיה**.

ובא יעקב לחזק את דברי אמו, שלא יהיה בברכתו ליוסף בנו אף לא שמץ מדברי לבן לרבקה.

ועוד י"ל, שרצה לבן לקללה בקללת **יירש העלצל**, כמובא בפרשת כי תבוא: **כל-עצו ופרי אדמתו יירש העלצל** ופירש רש"י

לעומקו של מקרא חיי שרה

וַיֵּצֵא יִצְחָק לְשׁוּחַ בְּשׂוּדָה לַפְּנוֹת
עָרֵב וַיֵּשֶׂא עֵינָיו וַיִּרְא וְהִגָּה גְּמִלִים
בְּאֵיִם וַתֵּשֶׂא רַבְקָה אֶת-עֵינֶיהָ
וַתִּרְא אֶת-יִצְחָק וּגּו' (כד.סג-סד')

יש ליתן טעם למה שהדגישה התורה
מה כל אחד ראה בנשיאת עיניו. וישא
עֵינָיו וַיִּרְא וְהִגָּה גְּמִלִים בְּאֵיִם וַתֵּשֶׂא
רַבְקָה אֶת-עֵינֶיהָ וַתִּרְא אֶת-יִצְחָק.

ועוד, שהרי הכתוב מעיד שרבקה
צנועה היתה, שנאמר וַתִּפְּל מַעַל
הַגְּמִל, וַתִּקַּח הַצְּעִירָה וַתִּתְּכַסּ. ומה לה
לשאת עיניה למרחוק. וכן יצחק עולה
תמימה, מה לו לשאת עיניו למרחוק.

אלא יש לומר לעומקו של מקרא
שהקב"ה השיא את עיניהם בעל כרחם
כדי שיראו את מראה ההוד הנורא
הזה. רבקה ראתה יראה צדיקות
חמלה [שנאמר ויאבהה] קדושה,
שהם ראשי תיבות יצח"ק, ויצחק
ראה גמילות חסדים מעשים טובים
לב טוב יראת שמים מידות טובות,
שהם ר"ת גמלי"ם.

^^^^

ויכלו לפני יעקב כברכתו של לבן,
וכנבואת ישעיהו [י, לד'] וְהִלְבְּנוּן
בְּאֵדִיר יָפוּל. ואל תקרא לבנון אלא
לבן.

וכאומרו: וַיִּירָשׁ זַרְעֶךָ יַעֲקֹב אֶת
זַעַר עֲשׂו וכן את שער כל שְׁנָאָיו.

^^^^

וַיִּשְׁלְחוּ אֶת-רַבְקָה אֶחְתָּם וְאֶת-
מִנְקֵתָהּ וְאֶת-עֶבֶד אַבְרָהָם וְאֶת-
אֲנָשָׁיו: וַיִּבְרְכוּ אֶת-רַבְקָה וַיִּנְאֲמְרוּ
לָהּ אַחְתֵּנּוּ אֵת הַיְי לְאֵלֵינוּ רַבְּבָה
וַיִּירָשׁ זַרְעֶךָ אֶת זַעַר שְׁנָאָיו (כד,
נט'-ס')

וְאֶת-אֲנָשָׁיו, אֶת זַעַר שְׁנָאָיו.

אנשיו אלו המלאכים שנתלוו
לאליעזר כנ"ל, ובסדר היפוך האותיות
אנשיו הם שנאיו. ועל דרך אל תקרי.
אל תקרי שונאיו אלא שנואיו. כאן
גילה לבן את דעתו שְׁשֹׁנֵי עליו כל
דבר שבקדושה. שנאמר את שער
שנאיו. שנואיו של לבן הם אנשיו של
אברהם ואליעזר. זה שנאמר ארמי
אובד אבי זה לבן, הוא בלעם שונאם
של ישראל, כפי שנדרש במדרש
תנחומא.

^^^^

לעומקו של מקרא חיי שרה

גמילות חסדים כנגד **כּי-יִפְּלֵ לֹא-**
יוֹטֵל כּי-ה' סוֹמֵךְ יָדוֹ. והיא מידה
 כנגד מידה, שהרי ה' **סוֹמֵךְ יָדוֹ** הוא
 כנגד מה שהאדם **סוֹמֵךְ וְגוֹמֵל חֶסֶד**
 לזולתו, עד **כּי-יִפְּלֵ** לפניו לסעוד
 ולתומכו, ולכן **לֹא-יוֹטֵל** לתהומות ארץ
כּי-ה' סוֹמֵךְ יָדוֹ. וכפי שאמרו כנ"ל
 [ראש השנה יז]. רב חסד - **מִטָּה**
כלפי חסד.

וכאן מודיע הכתוב כי לא רק מידת
 הענוה והחסד בעניין הנצרך יש לה,
 אלא גם מידת היראה שתמיד מטה
 עצמה כלפי זולתה וביותר עתה כלפי
בעלה. וכדרשו בית הלל: [מסכת ראש
 השנה יז.]: [רב חסד - **מִטָּה** כּלפי
 חסד].

^^^

דרשת נתקח הצעיף ונתתם

וּתְאָמַר אֶל-הַעֲבָד מִי-הָאִישׁ הַלְזָה
הַהַלֵּךְ בְּשַׂדֵּה לְקִרְאָתָנוּ וַיֵּאמֶר
הַעֲבָד הוּא אֲדֹנָי וְנִתְקַח הַצְּעִיף
וְנִתְתְּבָס: (כד, סד')

וְנִתְקַח הַצְּעִיף.

וּתְשֵׂא רַבֵּקָה אֶת-עֵינֶיהָ וַתֵּרָא אֶת-
יִצְחָק וַתִּפֹּל מֵעַל הַגְּמֵל (כד, סד')

וַתִּפֹּל מֵעַל הַגְּמֵל. פירש"י לפשוטו
 של מקרא, **השמיטה עצמה לארץ,**
 כתרגומו **וְאֶתְרַכְיָנָה. הַטָּהָה עֲצָמָה**
לָאָרֶץ, ולא הגיעה עד הקרקע, כמו
הַטִּי נָא כַדָּךְ, (לעיל כד, יד) ותרגומו
אַרְכְיָנִי, וַיֵּט שָׁמַיִם (שמואל-ב כ, י.),
 וארכין, לשון מוטה לארץ. ודומה לו
כּי-יִפְּלֵ לֹא-יוֹטֵל כּי-ה' סוֹמֵךְ יָדוֹ
 (תהלים לז, כד) כלומר אם יטה לארץ
 לא יגיע עד הקרקע עכ"ל רש"י.

ולעומקו של מקרא ובשימת לב לג'
 הדוגמאות שבפירושו, **הטית הכד,**
הטית שמים, הטית הגוף עד הארץ
 ולא עד בכלל, יאמר: שזה הסימן היה
 מסור בידו של אליעזר **אם תטה כדה,**
 יש בה מידת ההטיה, הכוללת ג'
 מידות הנצרכות לביתו של אברהם:
ההכנעה וענוה, יראת שמים וגמילות
חסדים.

הכנעה וענוה כנגד **וַתִּפֹּל מֵעַל**
הַגְּמֵל, וכפירש"י **שהטתה עצמה**
לארץ.

יראת שמים כנגד **וַיֵּט שָׁמַיִם**
 (שמואל-ב כ, י')

לעומקו של מקרא חיי שרה

נתתקס.

נתבאר בארוכה בלעומקו של מקרא **בפר' וירא**, (יח,יז' שם), ענין ג' **הכיסויים** כנגד האור הגדול של גילוי ג' **דברים**: אור היראה אור האהבה אור האמונה, וכמבואר שם בענין **המכסה** אני מאברהם. ויזכר בזאת **קיצור הדברים**:

המכסה הנאמר באברהם הוא מעטה היראה, יראת ה'. וככתוב בהר ה' יראה.

כסות עינים שכתוב בפרשה הוא מעטה האמונה. אמונת ה'. כדכתיב ותאמר מי מלל לאברהם היניקה בנים שרה (כא,ז'), והוא מלל האמונה, המוציא אל הפעל את הרוח ממללא אשר טבע בנו הקב"ה.

נתתקס שכתוב ברבקה נתתקס הצעיר **נתתקס** הוא מעטה האהבה, אהבת ה'.

ונוסף כאן על כל הנ"ל, שהתכסתה במידותיו הנ"ל של יצחק, להגן מפני האור הגדול שנתגלה עליו מעת העקידה. ועל ידי הצעיר הנ"ל לבשה רוח הקדש ורוח נבואה כשרה אמנו.

יש ליתן טעם ללקיחה זו. שהיה לו לומר נתתקס בצעיר. ומאי נתתקס.

יש לומר בהמשך לפסוק הקודם וביאורו: משראתה את יצחק וידעה כי הוא אדוניה, נתתקס, לקחה מיצחק את אור הצדיקות הענוה והיראה וצירפה אותם יחד עם מידותיה. ולכן נתפל מעל הגמל, שהפילה מידתה והפכה להיות מנותנת למקבלת. כי גמל פירושו גומל לאחרים. ומעתה היא מקבלת ונגמלת מהאור של יצחק.

נתתקס הצעיר.

עוד יש ליתן טעם מה הוא הצעיר ב"ה" הידיעה. ולא שמענו קודם לכן על צעיר ידוע.

ולעומקו של מקרא ועל דרך הצח, יאמר, שנקט הכתוב נוטריקון: צעיר"ף: צדיקות, ענוה, יראה, פילול. (פילול מלשון כל פ"ה לך יודה והוא שיח התפילה בשדה).

ולכן נאמר בה"א הידיעה נתתקס הצעיר. שלקחה כנ"ל את אותן המידות הטובות שהתגלו לה ביצחק.

לעומקו של מקרא חיי שרה

ותלבש תפארת כתר סגולה. ולכן נאמר ורבקה אוהבת את יעקב. שעל ידי תפארת התורה של יעקב התמזגו אצלה האמונה היראה והאהבה והנחילה אותם לדורות. ולכן נאמר מיד לאחר מכן (כד, סז) "וַיֵּאָהֱבֶהָ". שגם ביצחק התמזגו האמונה והיראה והאהבה, כעין "וילכו שניהם יחדיו".

^^^^

וַיְהִי אַחֲרַי מוֹת אַבְרָהָם וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת-יִצְחָק בְּנוֹ וַיָּשֵׁב יִצְחָק עִם-בְּאֵר לַחַי רֵאִי: (כה, יא)

יש לשאול, מה תלמוד לומר בְּנוֹ, שאין ת"ל בְּנוֹ, שאנו יודעים שהוא בנו של אברהם ומה ת"ל בְּנוֹ.

ולעומקו של מקרא יש לומר שהקב"ה קרא לו בְּנוֹ, מחביבות שחבבו. וזה הפשט וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת-יִצְחָק בְּנוֹ.

ולכן ממשיך הפסוק וישב יצחק עם באר לחי ראי, כאילו הכתיב עליו הקב"ה וישב יצחק עם אביו האלקים שהתגלה בבאר לחי ראי.

^^^^

ובשימת לב לפירוש רש"י שהטתה עצמה לא עד הקרקע, משמע שאין זו נפילה במובן הרגיל, כגון מְעִידָה בעל כרחו של הנופל. אלא כתרגומו וְאַתְרֵיכִינַת. שהטתה עצמה ולא עד הקרקע, כדי לא להפיל ארצה כל הרוחניות השמימית שהשיגה מאור פניו של יצחק. וכדי להעלות את הארציות השמימה.

ועל דרך הצח והרמז יש לומר שהטייתה כלפי יצחק היתה כבר בכח הטיית הכד לאליעזר ולגמליו.

וירמזון אלין מְלֵיאָ לְדַבְרֵי הַנְּבִיא (ישעיהו, נד, יב) וְשִׁמְתִי פְּכֹד שִׁמְשֵׁתִיךָ. וכאמרו: בעבור שְׁשִׁמְשֵׁת את אלעזר וגמליו של יצחק בשני כדים, תזכי שאשית ממך בן כיעקב איש תם יושב אהלים, תפארת התורה לדורותיו, וַיֵּאמֶר עליהם וְשִׁמְתִי פְּכֹד שִׁמְשֵׁתִיךָ.

וזה כ"ד כ"ד שמשותיך. בגימ' מ"ח. שהם מ"ח דברים של קניין התורה שזכה בהם יעקב אבינו מכה הטייתה של רבקה. וכל זה רמזה התורה במילה "ותתכס": שהוא נוטריקון:

לעומקו של מקרא חיי שרה

ועל דרך הצח, אפשר לומר שנאמר באברהם שני בתחילה, שכביכול מהעקידה המשיך גם את שנותיה של שרה, ובזה שניהם חיו כמנין שנותיו, וכפי המדרש תנחומא דלעיל, שכך היתה ראוייה שרה לחיות עד סוף ימי אברהם.

ועל דרך המוסר והאמונה, שלצדיקים יש שני חיים. חיים בעולם הזה וחיים לעולם הבא. והעולם הזה הוא פרוזדור לעולם הבא. לכן נאמר בסיכום שנות הצדיק שני. שבסוף החיים בעולם הזה מתחיל החלק השני של חייהם, לעולם הבא.

ויקברו אתו יצחק וישמעאל בְּנָיו אֶל-מְעַרַת הַמְּכַפְלָה וגו'. (כה-ח-ט').
ופירש רש"י יצחק וישמעאל. מכאן שעשה ישמעאל תשובה, והוליד את יצחק לפניו, והיא שיבה טובה שנאמר באברהם.

ועל דרך הצח, אל תקרי שיבה טובה אלא שיבה טובה. שהשיב נשמתו לבוראו בדרך טובה, זה שכתוב וַיָּמָת

וְאֵלֶּה יְמֵי שָׁנָי תִּי אֲבָרְהֶם אֲשֶׁר חֵי מֵאֹת שָׁנָה וְשִׁבְעִים שָׁנָה וְחָמֵשׁ שָׁנִים. (כה, כז')

יש ליתן טעם, מדוע אצל שרה נכתב שני שנה שנה (כג, א') בסיכום סיכום מנין שנותיה, ואילו אצל אברהם נאמר וְאֵלֶּה יְמֵי שָׁנָי תִּי אֲבָרְהֶם וגו' בתחילת סיכום מנין שנותיו.

ויש לומר שאצל שניהם נאמר שני להורות על שני חלקי חיים. (וכנ"ל כג, א'). אצל שרה חלקה הראשון עד שנולד יצחק וחלקה השני מלידתו עד עקידתו, וכנ"ל. ואצל אברהם חלק חייו הראשון היה עד עקידת יצחק וחלק חייו השני היה מעקידת יצחק ועד ראותו צאצאיו, כדי לקיים למען יצוה את ביתו אחריו.

ואשר על כן נאמר בשרה שני בסוף סיכום שנותיה, כי בעקידה סיימה שנותיה, ובאברהם נאמר שני בתחילת סיכום שנותיו. כי מהעקידה החל חלק שני של חייו. ככתוב: וְאֵלֶּה יְמֵי שָׁנָי תִּי אֲבָרְהֶם אֲשֶׁר חֵי וגו'.

לעומקו של מקרא חיי שרה

וְאֶבְרָהָם הוא הדרש, כשם שאומרים
אָדָּם... עד שְׁ... **אֶבְרָהָם**, כאומרו: אָדָּם
דְּבָאֵלָה עֲסֻקִינָן, כמו: אדהכי והכי.

וּמִבְשָׁם הוא הסוד אשר מְבָשֵׁם את
העולם.

וּמִשְׁמַע וְדוּמָה וּמִשָּׂא: (כה, יד')

ועתה יפרט ג' חלקי **השתדלות**
האדם בלימוד התורה הק':
וּמִשְׁמַע הוא **שמיעת האזן**,
וְדוּמָה הוא הוא **העיון** השקט כעין
"לך דומיה תהילה", וכן הוא **הַמְדָּמָה**
מילתא למילתא,

וּמִשָּׂא הוא **הגירסא**, הוצאת העיון אל
הפועל, ומלשון משא, דיבור נבואי.
כמו (זכריה יב, א') מִשָּׂא דְבַר יְהוָה עַל
יִשְׂרָאֵל.

ועתה, יפרט הכתוב חמישה חלקי
הלימוד **שלאחר העיון**:
תַּחַד וְתִימָא יְטוּר נְפִישׁ גְּמַדְמָה
(כה, טו')

תַּחַד

הוא **החידוד והפלפול**,
וְתִימָא הוא **הצדדים השונים של**
הסוגיה כאומרו אי תימא הכי ואי

אֶבְרָהָם בְּשִׁיבָה טוּבָה זָקוּן וְשִׁבְעַ
וּנְאֻסָה אֶל-עַמּוּיו.

^^^

וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׁמָעֵאל בְּשִׁמְתָם
לְתוֹלְדוֹתָם בְּכֹר יִשְׁמָעֵאל נְבִיִּת
וְקָזָר וְאֶדְבָּאֵל וּמִבְשָׁם: (כה, יג')

על דרך הרמז ירמזו אליו מְלִיָּא
לדרך לימוד התורה הק'. כדרך
שבקש אברהם (בפרשת לך לך יז, יח')
וַיֹּאמֶר אֶבְרָהָם אֶל-הָאֱלֹהִים לִי
יִשְׁמָעֵאל יִחְנֶנִּי לְפָנֶיךָ, ופירש רש"י
שם **בְּיִרְאָתְךָ.** ואין יראה בלא תורה.
ולכן כאילו כתיב: **בְּתוֹרָתְךָ.**

ואשר על כן ידרשו שמות תולדותיו
לדרך לימוד התורה:

נְבִיִּת וְקָזָר וְאֶדְבָּאֵל וּמִבְשָׁם כנגד
פשט רמז דרש סוד. כיצד:

נְבִיִּת כנגד ניב שפתים, והוא כנגד
הפשט.

וְקָזָר מלשון קודר וחודר כחוד
הסיכה והוא כנגד **הרמז**, הנוקב בכל
שהוא. שרמז קל קודר וחודר ונוקב עד
מעמקי המצולות.

לעומקו של מקרא חיי שרה

תימא הכי.

יש ליתן טעם לאומרו **שְׁנֵי חַיֵּי**
יִשְׁמַעְאֵל. לפשוטו של מקרא יתכוון
הכתוב לשנות חיי ישמעאל. **שְׁנֵי** לשון
שְׁנַיִם.

יָטוּר

הוא מלשון **הר גבוה**, כטורוס אומנוס,
שהוא תרגום להר ההר, הוא **היגיעה**
והעמל,

ולעומקו של מקרא, יִדְרֹשׁ גם כן
כאצל שרה ואברהם **שְׁנֵי** מלשון
שְׁנַיִם.

נְפִישׁ

הוא **החזרה** על הסוגיה עוד ועוד לשון
הרבה פעמים, כי כן תרגום
נְפִישׁ, מלשון ריבוי.

וכאומרו: נחלקו חיי ישמעאל
לשְׁנַיִם. החלק הראשון של חייו **לפני**
שעשה תשובה. והחלק השני של חייו
לאחר שעשה תשובה. וכפירוש רש"י
על הפסוק **וַיִּגְדַּע וַיִּמָּת אַבְרָהָם בְּשֵׁיבָה**
טוֹבָה זָקֵן וְשִׁבְעַת וַיֵּאָסֶף אֵל-עַמּוּי.

וְקִדְמָה

הוא **סדר הכנה והיקף** הסוגיה, כאדם
המביט קדימה לראות מה יעד הליכתו.

ומה היא השיבה טובה שנאמרה
באברהם, שעשה ישמעאל תשובה,
והוליד את יצחק לפניו בקברם את
אברהם, שנאמר **וַיִּקְבְּרוּ אֹתוֹ יִצְחָק**
וַיִּשְׁמַעְאֵל בְּנָיו. ואין לתמוה שהרי
כבר מת אברהם והיכן השיבה הטובה.
אלא יש לומר **שכבר בחייו** עשה
ישמעאל תשובה ולכן הוליד את יצחק
לפניו.

על פני כל אחיו נפל כן יפלו לפני
הלומד כל הסוגיות שבש"ס.

ונקראו בני ישמעאל, שבזכות התורה
לבנים ישמע הא-ל שוועתנו.

וכל זאת רמז הכתוב באויבי ישראל,
שאם אתה עושה כן, **אויביך נופלים**
תחתיד.

^^^

^^^

וְאֵלֶּה שְׁנֵי חַיֵּי יִשְׁמַעְאֵל (כה, יז)

לעומקו של מקרא חיי שרה

לפעלו של אברהם אבינו, שהוא אבי האומה, והוא הראשון בשבעת הרועים שעמדו לישראל, ודוד המלך הוא השביעי לרועים הנאמנים. ובשניהם התבררה תוקפה של מלכות, כשבאברהם נאמר בפרשתנו [כגו'] **נְשִׂיא אֱלֹהִים אַתָּה בְּתוֹכְנוּ**, והוא עניין של מלכות, ובדוד המלך נאמר: [בסוף ההפטרה] **יְחִי יְאֹדְנֵי הַמֶּלֶךְ דָּוִד לְעֹלָם**. וכן מצינו בפרשתנו שאברהם מעמיד המשך לדורותיו הוא יצחק אבינו **וְאַבְרָהָם זָקֵן בָּא בְּיָמָיו וַיְהִי' הַבְּרִיךְ אֶת-אַבְרָהָם בְּכָל (כד, א')** וכפירוש רש"י בפסוק זה: **בְּכָל** עולה בגימטריא בן, ומאחר שהיה לו בן, היה צריך להשיאו אשה. וכן בהפטרנו דוד המלך מעמיד המשך למלכותו הוא שלמה המלך: **{ל} כִּי פֶאֶשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי** וגו' **כִּי שְׁלֹמֹה בְנֵךְ יִמְלֹךְ אַחֲרַי וְהוּא יֵשֵׁב עַל כִּסְאֵי תְּחִמִּי**.

ולעומקו של מקרא נאמר כי בשניהם, באברהם ובדוד נאמרו **כִּסְיָיִם**, שיש לגלותם, כי עניין אחד להם. **באברהם** אומר הקב"ה **הַמְּכַסֶּה אֲנִי מֵאַבְרָהָם אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה**, והיינו שגילה לו את דרכיו. **ומהפיכת סדום** נתגלגל הדבר שיצא דוד מרות המואביה.

הפטרה לפרשת חיי שרה

בעניין הקשר שבין ההפטרה לפרשה.

כבר התבאר כי ההפטרות תוקנו על ידי חז"ל כדי להיות כעין תחליף לפרשה כאשר לא ניתן היה לקרוא בתורה בצבור, משום גזירות היוונים. ומאז תוקנו לא זזו ממקומן, גם לאחר חלוף הגזירות. ובשל כך נבחרו הפטרות שיש בהן כדי להזכיר את ענייני הפרשה.

ואשר על כן נאמר

בביאור ההפטרה ושייכותה לפרשה

לפשוטו של מקרא, הקשר בין ההפטרה והפרשה נראה כבר בתחילת ההפטרה בפסוק הראשון: **מלכים א פרק-א פסוק א' וַיְמַלֵּךְ דָּוִד זָקֵן בָּא בְּיָמָיו**. ומזכיר בזה את אשר נאמר באברהם בפרשתנו: **[כד, א] וַאֲבָרָהָם זָקֵן בָּא בְּיָמָיו**.

ובשימת לב, לא יהיה זה הקשר היחידי לפרשה. אלא כעין **כותרת** לשלל עניינים, שבין אברהם אבינו לדוד המלך: שכן ההפטרה היא מעין המשך

לעומקו של מקרא חיי שרה

בפרק מג: רבי אבהו אומר: **תדע לה פת התשובה**, מדוד מלך ישראל, שנשבע הקדוש ברוך הוא לאבות הראשונים להרבות את זרעם ככוכבי השמים אשר לא יספר מרב, ובא דוד למנות מספרם, אמר ליה הקדוש ברוך הוא: דוד, אני נשבעתי לאבותם להרבות את זרעם ואתה באת לבטל את דברי - בשבילך נתנה הצאן למאכל, ובשלהשעות נפלו מישראל שבעים אלף איש, שנאמר: "ויפל מישראל שבעים אלף איש" (דברי הימים א כא, יד).

רבי שמעון אומר: לא נפל מישראל אלא אבישי בן צרויה, שהיה שקול במעשיו הטובים כשבעים אלף איש; "אנשים" לא נאמר כאן, אלא: איש. **ושמע דוד** וקרע את בגדיו ולבש שק נאפר ונפל על פניו ארצה לפני ארון ברית ה' והיה מבקש תשובתו מלפני הקדוש ברוך הוא ואמר: רבונו של עולם, אני הוא שחטאתי, העבר נא חטאתי. **ונתצית תשובתו.**

ואמר למלאך המשחית: הרהר יידי, שנאמר: "ויאמר למלאך המשחית בעם רב לה" (שם שם, טו) ומהו "רב לה"? אמר לו: אדם רב נפל מישראל. ומה עשה המלאך? **לקח חרבו וקנחה בטליתו של דוד.**

וראה דוד חרבו של מלאך והיה מרתת בכל איברי עד יום מותו, שנאמר:

ובדוד נאמר {א} והמלך דוד זקן בא בימים וינסהו בבגדים ולא יחם לו. על דרך הפשט יהיו בגדיו בגדים המחממים כפשוטו. אך לעומקו של מקרא יבואר שהוא כדרך שנאמר ביצחק {בראשית כז-כז} **וירח את ריח בגדיו**, וכדדרש ר' זירא [סנהדרין לו.]. **אל תיקרי בגדיו אלא בוגדיו**, שכיסוהו לדוד המלך בבגדים הם ה**בוגדים** המבקשים ליקח ממנו המלוכה, ומתוך התגברות על בוגדיו צמחה מלכות שלמה, ומלך המשיח שנאמר בו "והריחו ביראת ה'".

ועוד לעניין כיסוי ומעטה, התשובה והגאולה בהפטרה

והמלך דוד זקן בא בימים וינסהו בבגדים ולא יחם לו
(מלכים א, פרק א, פסוק א)

מפרש רש"י ולא יחם לו: אמרו רבותינו (ברכות סב ב): כל המבזה בגדים, אינו נהנה מהם לסוף, לפי שקרע את כנף המעיל לשאול. **ומדרש אגדה:** אמר רב שמואל בר נחמני: כשראה דוד את המלאך עומד בירושלים וחרבו בידו, נצטנן דמו מיראתו. **ומובא בפרקי דרבי אליעזר**

לעומקו של מקרא חיי שרה

נמצאנו למדים כח הכיסוי של התשובה כדכתיב (תהלים לב, א') לְדוּד מִשְׁכִּיל, אֲשֶׁרֵי נָשׂוּי פָּשַׁע פְּסוּי תַטְּאָה. ופירש רש"י שם: אשרי מי שהקב"ה נושא פשע ומכסה חטאיו.

ואמרו חז"ל (ירושלמי תענית א, א), אין ישראל נגאלין אלא בתשובה' וכתב הרמב"ם (הלכות תשובה פ"ז ה"ה), וכבר הבטיחה תורה שְׁסוּף יִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה בְּסוּף גְלוּתָן וּמִיָּד הֵן נִגְאָלִין.

ולאור כל הנ"ל יש לומר כי אור התשובה והגאולה כה חזק שיש לכסותו במעטה וכסות של הצפיה לגאולה. וכזה יתבאר חיבור ההפטרה לפרשתנו, בה מבוארים ג' הכיסויים של אמונה יראה ואהבת ה', כהכנה לגילוי הכסות של התשובה והגאולה.

^^ ^^

"ולא־יכל דויד ללכת לפניו לדרש אלהים כי נבעת מפני קרב מלאך ה'" ודרשינן סמוכים, כתיב בסוף שמואל ב, (כד, טז) וַיִּשְׁלַח יְדוֹ הַמַּלְאָךְ | וַיִּשְׁלַח לְשַׁחֵתָהּ וַיִּגְחַס יְהוָה אֶל-הַרְעָה וַיֹּאמֶר לַמַּלְאָךְ הַמִּשְׁחִית בְּעַם רַב עֲתָה הֲרַף יָדְךָ וְגו' וכתיב "ולא־יכל דויד ללכת לפניו לדרש אלהים כי נבעת מפני קרב מלאך ה'" ואומר הפרקי דר"א: ונתרצית תשובתו.

ומה כתיב בסמוך לו, וְהַמְלִיךְ דוּד זָקֵן פֶּא בְיָמִים וַיִּכְסְהוּ בַּבְּגָדִים וְלֹא יָסַם לוֹ.

ונתגלגל מכאן המלכת שלמה והוא הכנה למלך משיח בן דוד לעתיד לבוא בעת הגיע הגאולה השלימה. והרי כסות התשובה והגאולה.

בכל ענייני החוברת ניתן לפנות אל: 052-7675895
גור-אריה צור | מודיעין עילית
להצטרפות לתפוצת מייל: leshem895@gmail.com